PROLETAREC JE DELAVSKI LIST ZA MISLEČE ČITATELJE

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze in Prosvetne Matice

OFFICIAL ORGAN OF J. S. F. AND ITS EDUCATIONAL BUREAU

ŠT.—NO. 2106. Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., March 10, 1948. Published Weekly at 2301 S. Lawndale Ave. LETO—VOL. XLIII.

V GEORGIJI in drugod po jugu so maširanja klanovcev (KKK) v njihnih belih haljah z zakritimi obrazi spet na dnevnem redu. In z njimi gre goreči križ, ki je črncem znamenje, naj se nikar ne brigajo za volilno pravico in druge take stvari, ki jih označujemo za civilne svoboščine.

Delitev sveta v dva sovražna si bloka se nadaljuje

Konferenca zapadnih držav v Bruslju. — De Gaulle želi tudi ameriške vojaške pomoči. — Nesoglasja v kongresu o Marshallovem planu. — Polom Grčije

Ker so si Zed. države nadele nalogo brodariti po vsem svetu, jo sedaj imajo in vladni ljudje so uvideli, da ne bo šlo tako enostavno kot so si naši magnati predstavili.

Temeljni smoter Trumanove administracije je zajezevanje "komunizma". Namreč, za obvarovanje kapitalizma kjerkoli in kolikor največ mogoče.

Predlog Anglije za zapadnoevropsko unijo

Vsled za zapadne države neljubih dogodkov na Čehoslovaškem je angleški premier Attlee skupno z Bevinom pozval Francijo, Belgijo, Nizozemsko in Luxemburško na takojšnjo ustanovitev zapadno-evropske unije. Zedinila naj bi se politično, ekonomsko in v obrambi.

Sedanja francoska vlada je predlog nemudoma podprla, največ ker je angleška vlada izjavila, da bo pristopila v to zvezo. In pa ker je prišel iz Washingtona namig, da bo ameriška vlada sodelovala in s časoma morda i sama pristopila zraven.

Konferenco v ta namen so zastopniki omenjenih dežel imeli v Bruslju. Belgija, Nizozemska in Luxemburška že imajo nekako unijo. Sklenili so jo pred dobrim mesecom. Njen namen pa ni vojaškega temveč zgolj gospodarskega značaja.

Ta nova stranka, ki naj ji načeljujeta Francija in Anglija, pa naj bi bila v prvi vrsti "obrambnega značaja". In ob enem seveda gospodarskega in političnega uravnovešenja.

Nemčija "ni več nevarna"

Prvotno so diplomati in ekonomi teh zapadnih dežel rekli, da jim je zveza potrebna zaradi možnosti, da se Nemčija sčasoma spet opomore in lahko postane njim nevarna militaristična sila. Že pred konferenco v Bruslju pa so nekateri ministri kar javno rekli, da Nemčija zapadnim državam ne bo več nevarna še skozi dve generaciji, ako sploh še kdaj, streže pa jim po življenju komunistični pritisk in z njim kajpada Sovjetska unija.

To je v Fultonu, Mo., na shodu skupno s Trumanom posebno poudaril Winston Churchill. Takrat je vsled tega nastal "političen škandal", češ, da je Trumana Churchill "potegnil" in spravil ves državni oddelek v zadrego. Zato se je state department opravičeval in enako tudi angleško ministrstvo vnanjih zadev — češ, da govori Churchill le v svojem imenu.

Toda kar je on takrat priporočal, je bilo tajno že zasnovano, drugače bi ga Truman ne spremil v Fulton ter oglašal pomembnost Churchillovega govora.

Zveza ne bo "kot iz cementa"

Vendar pa ta zveza ne bo — saj v začetku ne — posebno trdna, in to raditega, ker se francoski in angleški ekonomski ter drugi interesi jako križajo.

Obe deželi se ob enem zanašati na Marshallov plan. In general de Gaulle, ki bi rad postal diktator Francije, je na shodu 7. marca, ki se ga je baje udeležilo 40,000 ljudi, dejal, da je treba zvezo zapadnih držav skleniti čim prej in da mora biti tudi vojaška, ne samo ekonomska. Armade vseh dežel zapadno-evropske unije se mora oborožiti z enako opremo in vežbane morajo biti vse po istih metodah, tako da bodo v slučaju vojne eno, ne pa armada vsaka zase. In kar je de Gaulle posebno poudarjal je, da mora iti Marshallov plan dalj kot pa je bil dosedaj zamišljen — namreč da mora vključiti v svoje načrte tudi oborožitev teh dežel ter jim

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Diktator Franco v Španiji v svoj prid in v korist reakcije uspel

Španija, ki je prav tako fašistična dežela kakor je bila Nemčija pod Hitlerjem in Italija pod Mussolinijem, ni več v strahu pred zapadno demokracijo. Sicer njen diktator ni imel bojazni pred njo niti v civilni vojni, ko je s pomočjo Mussolinija in Hitlerja ter s pomočjo nevtralnosti Zed. držav (pod Rooseveltom) in Anglije zdrobil republiko in državo vrnil nazaj njenim starim izkoriščevalcem—cerkvi in plemstvu.

Iz Londona je bilo nedavno poročano, da bo dobila Španija visoko ameriško posojilo. Ker pa ga bi ameriška vlada vsled svojega naglašanja borbe za demokracijo in proti totalitarstvu ne mogla dati, ga bodo izvršili wallstreetski bankirji—seveda z odobritvijo zvezne vlade — ako je poročilo iz Londona točno. In skoro je, ker ni prvo. Vrh tega je znano, da ko so skušali na prejšnjem zasedanju Združ. narodov Francov fašistični režim znova obsoditi, se delegacija vlade Zed. držav ni hotela izreči za predlog. Se pa je pridružila obsojanju tega zadnjega Mussolinijevega in Hitlerjevega partnerja v Evropi dvakrat prej.

Ameriško flirtanje s fašistično Španijo je postalo posebno očitno pod Trumanom. Tudi Roosevelt ni bil odločno proti. A on je imel v opravičbo saj to, da se vsled vojnih razlogov Španije ne sme kar naravnost pognati proti nam. Zato je dobivala tudi med vojno dajatve iz Amerike, bila v trgovini z nami in z Anglijo, pomagala pa je Nemčiji kolikor največ je mogla.

Na ruska bojišča pa je pošiljala Hitlerju v pomoč "prostovoljce".

Ta Francova taktika je sedaj s Trumanovo "doktrino" popolnoma v skladu, torej je res verjetno, da mu naša vlada ekonomsko in politično pomaga celo več kot pa trdijo španski republikanci.

Nedavno so ameriški krogi skušali javnost v zapadni Evropi potipati tudi z vprašanjem, čemu bi se tudi Španije ne pritegnilo v anglo-francosko-ameriško zvezo. Saj je vendar dovolj protibolševiška, torej kaj hočemo več?

Na konferenci minuli teden v Bruslju pa so Angleži rekli, da Španije pod njeno sedanjo vlado nočejo zraven.

Tudi ako bi Attlee in Bevin bila pri volji igrati z ozirom na Španijo politiko newyorškega kardinala Spellmana, ki ima v našem državnem departmentu velik vpliv—angleško delavstvo bi tolikšnega apizanja fašistu Franku vendar ne preneslo.

Anglija ima s Španijo prvovrstne trgovske zveze. A da bi delavska vlada mogla iti na obed s Francom k isti mizi in ga imeti za gosta — tega si vsled političnih razlogov ne more privoščiti.

Tako bo torej Španija za nekaj časa še morala ostati v izolaciji. Kar pa se tiče Zed. držav, je Franco lahko popolnoma zadovoljen. Če bi naša vlada hotela biti proti njemu, bi že davno padel. Vrgle bi ga s svojo ekonomsko silo. Tako pa so naši državniki tik po vojni izustili proti njemu le nekaj fraz — v imenu demokracije kajpada, sedaj pa so veseli, da je tam kjer je. Španski republikanci namreč niso Taftove-Hoovrove sorte, pač pa republikanci zares. In takih republikancev po svetu ameriška dvojčica (demokratska in republikanska stranka) že dolgo ne podpira.

Ameriški izvoz v Sovjetsko unijo

Lani so Zed. države prodale Sovjetski uniji raznega blaga v vsoti $100,000,000. Ker med našo in sovjetsko vlado še ni trgovskega sporazuma, se vse te kupčije vrše sproti, za gotovino. Če bi pa naša vlada bila pri volji skleniti z Rusijo vzajemno trgovsko pogodbo, bi imeli iz Sovjetske unije več naročil kot jih bi zmogli. Seveda bi ji morali prodajati na kredit, a v trgovskem departmentu v Washingtonu vedo, da bi bil ta kredit le podaljšanje roka za odplačila. Kajti Rusija plačuje z blagom in zlatom, dočim so krediti Italiji, Angliji, Franciji itd. le obveznosti na papirju, ki jih ne bodo mogle nkoli poravnati.

Ampak politika Trumanove administracije je pomagati vladam, ki so kapitalistično orientirane, ne pa takim, ki grade kolektivno ekonomijo.

Prosperiteta sedaj v glavnem le za "glavne" dobičkarje

Jeklarski trust je podražil jeklo, z izgovorom, da bi sicer vsled zvišanih stroškov napravil izgubo.

Enako govore druge profita lačne korporacije. Tega podraženja se boji celo senator Taft, ki je vodilni zagovornik "svobodnega" podjetništva.

Sedemnajst milijard čistega dobička ameriških korporacij v enem letu — to niso "mačkine solze". Kdo je deležen teh profitov? Vzlic propagandi teh podvzetij, ki skušajo dokazati, koliko delničarjev imajo, je vendar dokazana resnica že od kar obstoja ta dežela, da se dobički stekajo v blagajne onih, ki so resnični gospodarji. Tako je tu, tako je v drugih kapitalističnih deželah.

Na tisoče ljudi dobi morda po par dolarjev ali po par desetakov dividend. Druge — v milijonih—pa gredo "magnatom", ki se pozimi sončijo v Floridi, hlade v rivierah — sploh, ki si lahko privoščijo zase in za svojce kraljevsko življenje — in si ga tudi privoščijo, kar pričajo tožbe o njihnem rajanju po svetu.

V Pennsylvaniji je "boss" republikanske stranke Joe Pew. On se pritožuje, da Trumanova vlada napram "biznisu" ne postopa pravično. A vendar je njegova kompanija napravila lani $24,339,000 čistega dobička, leto prej pa $14,726,000. To naraščanje zlatega vrelca bi gospodu Pewu moralo biti v zadovoljstvo — pa še vseeno godrnja. Njegova kompanija se imenuje Sun-Oil Co.

Delavcem je znano, kako so se podražile obleke. In vrh tega je v njih blago čezdalje slabše kakovosti. Vzrok so preobili profiti. Tekstilna firma Dan River Mills — da navedemo eno za primero — je napravila predlanskem $77,345,000 čistega dobička, lani pa ji je profit narastel na $92,269,000. Ali si te ogromne vsote morete predstavljati?

Še veliko večji dobički so beleženi v jeklarskih, rudniških in raznih drugih monopolističnih podvzetjih.

Vzrok, da se tako nebrzdano višajo, je reakcionaren kongres, ki je zoper da se bi profitarstvo zajezilo — češ, ko bo vsega preveč, pa bodo cene padle in dobičkov bo manj.

Torej računajo še vedno po istem merilu kakor po prvi svetovni vojni. Na "zadnjo" depresijo so že popolnoma pozabili. In enako z njimi tudi "navadni" ljudje.

Ako verujete v poslanstvo, ki ga vrši "Proletarec", pomagajte mu v pridobivanju naročnikov in zbirajte prispevke v njegov tiskovni sklad!

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Radio je koristna iznajdba, toda v tej deželi se jo silovito zlorablja — prvič z zavajalno reklamo in sedaj s ščuvanjem v vojno proti Sovj. uniji. V nedeljo 7. marca je histerični hujskač Walter Winchell ameriško vlado naravnost pozival, naj vrže na ruska mesta nekaj atomskih bomb — češ, da ni drugega izhoda, ako hočemo ustaviti sovjetsko ekspanzijo in komunizem. Winchell seveda ni edini, ki ščuje v radiu in v časopisju v oborožen napad na sovjete. Take ljudi dobite v kongresu, imate jih med časopisnimi magnati, na Wall Streetu, med voditelji skoro vseh narodnostnih skupin, med katoliško duhovščino in nedvomno je tudi v vladi kaj takih, ki bi radi pomedli s Sovj. unijo. Saj ima baš takozvana Trumanova doktrina tak namen. Da, nevarnost novega vojnega požara je večja kot si kdo predstavlja in Rusi trdijo, da smo sedaj mi tisti, ki posnemamo Hitlerja.

Henry Wallace je na konvenciji novoustanovljene progresivne stranke v Pennsylvaniji izjavil, da o njegovem povratku v demokratsko stranko ni govora. Reporterji so ga vprašali, če bo novo gibanje in kandidaturo na listi "tretje" stranke pustil, ako se Truman umakne. Dejal je, da Truman kot oseba ni zanj nobeno vprašanje. Vprašanje je doktrina, ki nosi njegovo ime, dasi jo ni on ustvaril, pač pa oni, ki so resnični poglavarji ameriške vlade. Bilo je prav, da je Wallace podal izjavo glede "povratka", kajti v začetku je res izvajal, do ba demokratsko stranko pustil le, ako se ne vrne na Rooseveltova pota. Toda Truman ni Roosevelt. Vrh tega so mnogi izmed tistih, ki so ga podpirali, sedaj sami zapluli v konservativne toke. Potrebna je nova stranka, ki ne bo imela samo naprednega voditelja temveč PROGRAM za odpravo monopolov, in s tem za socialni preobrat, in ki bo za svetovni mir ter delovala za vzajemnost med narodi. Wallace je za tak program in istotako gibanje, ki mu načeljuje.

Pennsylvania je prva, ki je pod Wallaceovim vodstvom ustanovila novo stranko. Imenuje se Progressive Party. Ustanovne konvencije, ki se je vršila v Yorku, Pa., in je bila zaključena 7. marca, se je udeležilo nad dva tisoč delegatov. In sodeč po navdušenju med njimi in ostalimi udeleženci to ne bo kaka "tretja" stranka temveč "prva".

Grčija je dobila Dodekaneške otoke, ki so velike strategične važnosti, nazaj minuli teden. Bili so v tuji posesti šest sto let. Zadnjič jih je imela Italija. V vojni so jih zasedli Angleži in Američani. Prebivalstvo je v veliki večini grško in sedaj so prišli tudi pod grško vlado. Toda sovjetski tisk trdi, da so dodekaneški otoki prišli v resnici pod ameriško vojaško oblast in da Američani na njih grade vojne baze. Vse je torej v vojni napetosti in tako ostane dokler se bo vršilo vojno ščuvanje po svetu.

Angleži, ki so bili na potovanju po Zed. državah, doma pripovedujejo, da se nikjer na svetu ne govori o vojni toliko kakor pri nas. V radiu, v časopisju, v kongresu, v cerkvah, na konvencijah, povsod slišiš o vojni in pa da je neizbežna, kajti da miru ne bo dokler ne bo Rusija

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Ameriški liberalci v A.D.A. v zelo klavrni vlogi

V tej deželi imamo sedaj dve takozvani liberalni politični zvezi. Ena se imenuje Progressive Citizens of America. Nji načeljuje Henry A. Wallace.

Ime druge je "Americans for Democratic Action". V slednji je Mrs. Eleanor Roosevelt, en njen sin in nekaj drugih bivših newdealovcev, in pa unijski voditelji kot je David Dubinsky in sličnі.

Ta slednja liberalna skupina Američanov za demokratično akcijo je imela nedavno konvencijo v Philadelphiji, ki se je je udeležilo kakih 600 oseb. Toda namesto da se bi osredotočila za boj zoper reakcijo, se je gnjavila zgolj proti Wallaceovi PCA, zoper Rusijo in komuniste.

Domenila se je celo, da je Trumanov program za civilne svobodščine "dober", ampak da on (Truman) ni dovolj "progresiven".

Kaj naj taka skupina, kot je ta, sploh pomeni v ameriškem političnem življenju? Mrs. Roosevelt ve, njen sin ve — sploh vsi ti "liberalci" vedo, da ni v zvezni vladi nobenega liberalizma. Saj so vse 'newdealovci" iz vlade izrinjeni in sedaj so še tisti, ki imajo kaj naprednega duha, smatrani za partnerje sovjetskih špijonov in za "komuniste".

"Americans for Democratic Action" se ponašajo s tem, da so zoper komuniste, proti Sovjetski uniji ter njenim "satelitkam" — a prav za iste točke so tudi "ortodoksni demokrati" na jugu, vsi pristaši "svobodnega podjetništva" (kapitalizma) in vsa republikanska stranka.

Ečino, kar je skupina ADA na svoji konvenciji 'liberalnega" storila, je njena izjava, da je proti obvezni vojaški službi. Vse drugo, kar je počenjala, je bilo zgolj iz ljubosumnosti proti Henryju Wallaceu in njegovi kampanji za zgraditev "tretje" stranke.

Mrs. Roosevelt je bila pred nekaj leti izrazita liberalka. Sedaj gre s "centra na desno" bolj in bolj. In to vse zato, ker se nočejo združiti s Henryjem Wallaceom.

Wallace pa ima shode, ki so obiskani da kaj in ljudje ne samo da plačujejo vstopnino temveč tudi prispevajo v kampanjski sklad. Mrs. Roosevelt se s tem ne more pohvaliti.

Vodja unije avtnih delavcev, Walter Reuther, je tudi vnet nasprotnik Wallaceove kampanje. Velika večina eksekutive njegove unije (UAW) je zaključila, da tretje stranke letos ne bo podpirala, niti ne Wallacea, ampak da bo mogoče začela ustanavljati delavsko stranko po predsedniških volitvah na svojo roko.

Take polovičarske stranke niso bile še nikoli nič prida in zato tudi v bojih proti komunistom niso dosegle drugega kot pomagale reakciji, ki je njim prav tako sovražna.

Wallace se torej v svojem boju za mir in blagostanje na unije ne bo mogel letos prav nič zanesti. A če se bo to napredno delavsko politično gibanje podvizalo bo izid na volilni dan v novembru čisto drugačen kot pa hočeta AFL in CIO, namreč njuna vodstva.

Nekaj o naših stvareh

Naš pionir John Goršek iz Springfielda, ki je bil mnogo let predsednik gl. porotnega odbora SNPJ in delaven v strokovnem in v socialističnem gibanju deseletja, se je oglasil v tej številki. Razpravlja o naših stvareh — predvsem o Proletarcu. Značilno je, da baš on priporoča ne ukiniti angleške strani. In navaja zelo dobre argumente.

Dalje svetuje akcijo, kakršno smo v veliki stiski podvzeli po prvi svetovni vojni in pa drugo v depresiji pred drugo svetovno vojno.

Goršek ob enem priporoča brzo kampanjo, da poravnamo dolg saj do 1. junija.

Eden izmed njegovih nasvetov, ki ga je treba upoštevati je, da aranžiramo v korist lista priredbe. Sicer smo jih imeli že prej in v nekaterih naselbinah so priprave v teku in datumi določeni. S. John Goršek pa posebno poudarja, da jih bi imeli kjerkoli mogoče prvega maja, ki pade letos na soboto. Torej bo aranžma zanje vsled tega toliko laglja.

Prvi maj bo letos tudi uradno praznovan v duhu mednarodnega socializma po večjem delu sveta kot še kdaj v zgodovini.

Kjer imamo klube JSZ, naj sestanek ali pa priredbo oni aranžirajo. Koder pa jih ni, naj pridejo skupaj naročniki Proletarca in poskrbe, da bo i v njihovi naselbini prvomajska slavnost.

Iz našega urada jim zagotavljamo sodelovanje kolikor največ mogoče.

Glede drugih Gorškovih nasvetov je akcija v teku in bo — upamo, izvedena kot si jo želimo vsi, katerim je za obstoj tega lista.

O tragediji naših rojakov, ki so se izčrpali v rovih v Kansasu, piše v tej številki Anton Shular. Kakšno kipeče življenje je bilo tam nekoč — in sedaj mrtve majne in izumrle naselbine. Ja pa v Kansasu med našimi ljudmi še veliko starega navdušenja, kar nam je vsem v vzpodbudo, če pomislimo, v kakšnih okolščinah se morajo truditi, da vse ne zamre.

Anton Zornik je moral v bolnišnico na operacijo in upamo, da bo kmalu okreval.

Ker nam manjka potovalnih agitatorjev, se moramo zanašati toliko bolj na lokalne zastopnike ter druge prijatelje, ki so pripravljeni pomagati. Potrebujemo več naročnikov in če se resno potrudimo, jih bomo tudi dobili.

Joško Oven je odšel s soprogo na obisk v Mehiko, zato njegove kolone ta in prihodnjih par tednov ne bo.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto $3.00; za pol leta $1.75; za četrt leta $1.00.

Inozemstvo: za celo leto $3.50; za pol leta $2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year $3.00; Six Months $1.75; Three Months $1.00.
Foreign Countries, One Year $3.50; Six Months $2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864.

Vatikan v politični kampanji v Italiji s sredstvom, kakršnega nima nobena druga stranka

Katoliška cerkev v Italiji je v volilni kampanji zares. In čudno — na razpolago ima finančnih sredstev, dasi jamra zanje. Dobiva jih iz Zed. držav in iz latinske Amerike. Zato ima vatikanska banka dolarjev kot še nikdar v zgodovini naše dežele, ki se ponaša, da je protestantska.

V politiki (v verskem pogledu) ni protestantska.

Kajti v Vatikanu imamo pri papežu poslanika že iz Rooseveltovih časov in še bolj utrjen pa je od kar je Roosevelta Truman nasledil.

Italija ima sicer tudi sedaj parlament — takozvani, ki pa je provizoričen. Ta, ki ga bo izvolila v aprilu, ako ga bo — bo prvi reden parlament izpred in po Mussolinijevi dobi.

Veliko strank se poteguje za mandate. Nad dvajset. Toda gre se le med socialistično-komunistično koalicijo (Pietro Nenni-Palmiro Togliatti) in med krščansko demokratsko stranko, ki ji načeljuje po imenu sedanji premier Alcide de Gasperi, a v resnici je njen glavar Vatikan.

Že dve leti prihaja iz Zed. držav ladja za ladjo. Dovažajo žito, surovine, blago, moko, stroje — vse v namenu, da utrdijo pred volitvami obstoječo vlado čimbolj in v teh prizadevanjih Trumanove administracije pomaga s propagando ne samo naš državni oddelek pač pa še z večjo vnemo Vatikan.

Vendar pa, ker se Italijani — posebno na severu Italije — niso hoteli omamiti, je pristopil zraven Vatikan s svečano proklamacijo, ki pravi v bistvu: Italijani katoliške vere, pozvani ste od svete stolice, da greste vsi na volišče — vsi do zadnjega! In pozvani ste pod smrtnim grehom glasovati samo za tiste kandidate, ki so branitelji katoliške cerkve ter njenih pravic (privilegijev) v Italiji!

Milanski kardinal Alfredo Schuster je že pred tem zagrozil vernikom, da ako bodo glasovali za socialistično-komunistično fronto, bodo ob zakramente.

Biti obnje pa v Italiji pomeni, da si v naprej obsojen v pekel. In ogromna večina Italijanov je privezana na verske običaje. Vsa pokopališča so cerkvena. Ako nisi ob smrti spokornik, te pokopljejo med zločince, samomorilce in druge take, ki se jih po cerkvenih pravilih smatra za izobčence.

Verski obredi cerkve v Italiji (ki je tudi po novi ustavi priznana državna cerkev) so bolj poganski kot na pr. na Poljskem in veliko bolj kakor pa v Sloveniji. Le v Mehiki in v ostali latinski Ameriki je v bogočastju najti tu pa tam še več malikovalstva kakor v Italiji.

Kaj pomeni zapoved svete stolice? To, da je šla v politiko toliko globoko kot v Italiji — po poraženju papeške države — še nikoli prej.

Sicer je že v zadnjih volitvah cerkev odredila, da ne bo zakramentov za tiste, ki bi volili za protikatoliške kandidate.

Sedaj pa se gre v Italiji zares.

Ameriške bojne ladje so tam okrog in Truman je de Gasperijevi vladi, in s tem papežu Piju XII. obljubil, da mi (Zed. države) ne bomo trpeli ne notranjega ne vnanjega ruvarjenja proti ustavni italijanski vladi.

Vatikanu to zagotovilo ni zadostovalo. Zato je bilo izdano iz svete stolice posebno pismo, ki odločno poudarja: Vsi, ki hočete po smrti v nebesa, namesto v pekel, na volišče, in vsi morate ob enem glasovati edino za tiste kandidate, ki jih vam odobre vaši škofje.

Verski Italijani, kakor verski Poljaki in drugi katoliški ljudje smatrajo svoje duhovnike za božje pooblaščence, ki izdajajo potne liste v večno izveličanje. Ako ti ga odrečejo, nimaš kam drugam kot tja kjer je večno škripanje z zobmi. Nihče si ne želi take družbe. Vsakdo bi bil rajše pri harfah, tik božjega prestola in se pomenkoval s svetim ključarjem, ali pa se divil angelom in devicam.

To ni šala, to je miselnost vsakega takega človeka, ki bigotno veruje v dogme in v obetanja katoliške cerkve. Ona ima na razpolago prižnice, spovednice, državno oblast, časopisje, in pa — pomoč Zed. držav.

Kako se bodo volilci ravnali — izmed katerih jih je milijone, ki so verni saj za silo, a ob enem so proti strašnim razmeram, ki so jih v Italiji povzročili privilegiji — s cerkvijo vred?

Mnenje mnogih je, da bo dobila takozvana ljudska fronta, v kateri so komunisti, socialisti in par drugih levičarskih strank, vzlic vatikanskim pretnjam v prihodnjih volitvah najmanj od 40 do 45 odstotkov glasov.

Optimisti v socialistični in komunistični stranki kajpada zatrjujejo, da jih bodo dobili nad 50 odstotkov.

Vatikan se tega boji. Enako naš predsednik Truman. In pa tisti v Italiji, ki žive od dela drugih.

Vatikan ljudstvu v tem boju ne more obljubiti drugega kot "solzno dolino" in vernim nebesa po smrti, grešnim pa večno pogubljenje.

Ljudska fronta pa obeta v Italiji zgraditi raj kar tu — in bo obljubo tudi izpolnila, če dobi večino.

A kot je položaj po svetu sedaj, ji svetovna reakcija ne bo pustila prostih rok. Italija je v nevarnosti, da postane druga Grčija, v prid onih ki že udobno žive. Za one, ki so že sedaj in skozi cele generacije v pomanjkanju, pa še večjo mizerijo.

Vendar — tudi v Italiji se svita in reakcije je strah. Tudi ako zmaga, koncem konca le ne bo ona zmagala, ker ljudstvo se drami in zahteva pravic tu, ne šele nebesa po smrti.

ZGODOVINSKE DOBE SE MENJAJO, ne pa načini v pobijanju upornikov.

AFL je v Evropi in na Japonskem za svoje sorte taktiko pridno na delu

Ameriška federacija dela (American Federation of Labor) je ustanovitvi nove delavske strokovne organizacije zelo nasprotovala. Bila je ustanovljena vzlic temu kmalu po vojni. AFL pa se s tem dejstvom ni sprijaznila in je ruvala dalje. Zelo je zamerila angleškim strokovnim unijam, ker so se združile v mednarodno enoto skupno z delavskimi unijami sovjetske zveze in še vedno ruje, da bi jih pridobila za izstop.

Ustanovila je posebno zvezo delavskih unij latinske in Severne Amerike, v kateri prevladujejo odborniki AFL.

Ko so se začele obnavljati delavske unije v Nemčiji, je AFL določila visoko vsoto in poslala tja svoje ljudi, da pomagajo pri obnavljanju. Njen temeljni namen pri tem pa je bil, da nove unije nemških delavcev ne bodo klonile h komunistom temveč da jim bodo nasprotne. V angloameriški coni je ta taktika uspela. Prav tako uspešna je bila AFL s svojo taktiko obnavljanja delavskih unij na Japonskem.

Levičarski elementi Mednarodne zveze strokovnih unij to početje ne gledajo križem rok. V svoji propagandi napadajo AFL za agentko kapitalizma in svetovne reakcije ter za sovražnico zavednega delavstva ne samo v Zed. državah temveč po vsem svetu. Glasilo delavskih unij v Sloveniji — "Delavska enotnost" — ima o AFL sledeče mnenje:

Reakcionarni voditelji Ameriške federacije dela — Green, Dubinsky, Woll in drugi so že zdavnaj pokazali, da so zvesti hlapci ameriških imperialistov. V svoji ofenzivi proti življenjskim interesom in pravicam ameriškega delovnega ljudstva se monopolisti Wall Streeta naslanjajo na kliko reakcionarjev iz Ameriške federacije dela. Ko se je v ZDA koncem leta 1945 in 1946 razvilo strokovno gibanje, izvršni odbor Ameriške federacije dela ni podpiral stavkujočih, ampak je vodil zagrizeno kampanjo v tisku in dokazoval, da stavke "niso dobičkanosne". Voditelji Ameriške federacije dela so poskušali na vse načine, da bi razbili stavke organiziranih delavcev. Zahtevo kongresa proizvodnih sindikatov za povišanje zaslužka na račun znižanja monopolskih dobičkov, so prikazovali voditelji Ameriške federacije dela nič manj kot "komunistično zaroto".

Izdajalska zarota voditeljev Ameriške federacije dela se je izkazala še posebno med borbo, ko je šlo za preprečitev sprejema protidelavskega zakona v ZDA. Na zadnjem kongresu Ameriške federacije dela, ki je bil v San Franciscu, je voditeljem Ameriške federacije dela uspelo, da so bile sprejete vse zahteve Taft-Hartleyjevega zakona.

Prav nič čudno ni, če so ameriški monopolisti nameniii svojim zvestim slugom iz Francije zelo pomembno vlogo pri izvajanju "Trumanove doktrine" in "Marshallovega plana", ko so jim naročili, da izpodkopljejo enotnost Svetovnega sindikalnega gibanja.

Znano je namreč, da ameriški imperialisti v svojem stremljenju po svetovni nadoblasti zadevajo na vedno večji odpor pri delovnem ljudstvu v vseh državah. Narodi nočejo, da bi bili sužnji ameriških kapitalistov in tudi ne želijo, da bi žrtvovali svojo neodvisnost. Vznemirjen nad rastočim gibanjem demokratičnih delavskih množic, zahteva Wall Street od svojih hlapcev iz Ameriške federacije dela, da povečajo svoje napade na demokratične sindikate. Ameriška federacija dela ima 'aktiv' s solidnim kadrom "strokovnjakov" za to razdiralno delo. V zapadni Evropi namreč že dolgo deluje tajni odposlanec Ameriške federacije dela — Irwing Brown. Za italijansko sindikalno gibanje se silno zanima eden izmed glavnih voditeljev Ameriške federacije dela — Antonnini, dočim v Latinski Ameriki poskuša zrušiti demokratične sindikate Cerano Romualdi.

Posebno pozornost posveča Ameriška federacija dela Italiji in Franciji. Še v oktobru 1946 je eden izmed tajnikov Splošne italijanske federacije dela Luccardi v svoji izjavi, ki jo je dal predstavnikom tiska, razkrinkal delovanje Antonninija, ki je samozvanemu "sindikalnemu odboru" v Italiji izročil več tisoč dolarjev, da bi razbil delovanje v okviru konfederacije. Kasneje se je v Italiji pojavil še drugi tajni odposlanec Ameriške federacije dela, ki je ponudil velika denarna sredstva, s pomočjo katerih naj bi razbili Splošno italijansko konfederacijo dela. Tretji agent z dolarji pa se je pojavil tik pred pariškim kongresom Svetovne sindikalne federacije, ki je hotel s pomočjo dolarjev pridobiti italijanske socialiste za napad proti Svetovni sindikalni federaciji. Toda vsi poskusi Antonninija in njegove druščine, da bi razbili Splošno italijansko konfederacijo dela, so sramotno propadli.

Prav tako se Ameriški federaciji dela ni posrečilo razbiti Splošne konfederacije dela v Franciji. Agenti Ameriške federacije dela so namreč računali na pristaše Leona Jouhauxa. Toda skupinica, ki se je zbrala okoli njega, ni mogla razbiti niti enotnosti francoskega delavskega razreda, niti ni zmanjšala njenega odpora proti napadom reakcije. Predlogi Jouhauxa, ki se je izjavil za Marshallov plan, so bili zavrnjeni na zasedanju Narodnega odbora Splošne konfederacije dela Francije z večino od 857 proti 80 glasovom.

Ameriška federacija dela vodi razbijaško delavnost tudi v delavskem gibanju v Avstriji in Nemčiji. S tem, da se naslanja na ameriške oblasti v Zapadni Nemčiji, stremi Ameriška federacija dela za tem, da zabije klin med delavce v raznih okupacijskih conah, onemogoči zedinjenje vsega nemškega sindikalnega gibanja, s čimer podpira politiko anglo-ameriških oblasti, ki hočejo preprečiti ustanovitev enotne demokratične Nemčije.

V svojem razdiralnem delu si voditelji Ameriške federacije dela precej obetajo od angleškega kongresa Trade-unionov. Že prej omenjeni agent Ameriške federacije dela Brown je mnenja, da bi bilo treba iztrgati angleške sindikalne organizacije iz Svetovne sindikalne federacije. Kakor poroča angleški tisk, je Brown v zadnjem času vodil zakulisne razgovore s predstavniki Trade-unionov. Ni izključeno, da so nekateri voditelji kongresa Trade-unionov soglašali s pozivom Ameriške federacije dela. Toda vprašanje je, če bodo široke množice angleških delavcev priznale takšne podvige.

Poskusi voditeljev Ameriške federacije dela, da bi zrušili delavsko gibanje v evropskih državah in podredili sindikate teh držav Wall Streetu, se posebno očituje v propagandi za sklicanje kongresa sindikalnih organizacij tistih držav, ki pričakujejo tako zvano "ameriško pomoč". Ta kongres ima namen, da omogoči izvedbo Marshallovega plana in jih vključi v borbo proti Svetovni sindikalni federaciji. S pomočjo takšnega novega izzivanja bi reakcionarji Ameriške federacije dela radi razbili Svetovno delavsko gibanje.

Razdiralni delavnosti Ameriške federacije dela se upira vedno bolj naraščajoča enotnost delavskega gibanja v vseh državah, utelešena v Svetovni sindikalni federaciji, ki združuje v svojih vrstah 71 milijonov organiziranih delavcev iz 65 držav.

Svetovna sindikalna federacija razpolaga z vsemi sredstvi, da se upre agentom ameriških monopolov in da nadaljuje svojo borbo za mir in demokracijo, za pravice in koristi delovnega ljudstva in za enotnost delavskega razreda.

Bivši kralj Mihael oglašan za "bojevnika" svobodne Romunije

V tisku Zed. držav in v propagandi zapadnega bloka ima bivši romunski kralj Mihael Hohenzollern zelo veliko pozornost.

Ko je nedavno odpotoval v Zed. države, na parniku "Queen Mary", je pred odhodom povabil časniške poročevalce, da jim pove kako in kaj. Čemu da je odšel v Ameriko, tega jim ni pravil.

Dal pa jim je pisano izjavo, da ni več kralj Romunije radi tega, ker je bil primoran iz dvora. A ker se je odpovedal pod pritiskom, zanj to ne drži. To se pravi, ako zapadni blok, kadar se vrže na sovjetski blok, zmaga, se bo radevolje vrnil nazaj na prestol.

Mihaela skuša kapitalistična propoganda zapadnih držav predstaviti za "reveža". V tem listu smo že poudarili, da mu je romunska vlada, čeprav je "komunistična", dovolila odhod v posebnem vlaku, z vsem njegovim dvornim spremstvom, in imel je zaščito na svoji poti po Romuniji in skozi vse druge kraje, ki jih obvladuje takozvani sovjetski blok.

In ta isti "brezdomni" kralj tudi sedaj potuje s precejšnjim spremstvom, kar stane denarce. Torej mu "komunistična" vlada ni storila nikakršne krivice.

Vzlic temu se je sedaj na pobudo "zapadne demokracije" osmelil in ji bere levite. Namreč romunski vladi, ki mu je dala zastonjski vlak, ga opremila in mu obljubila, da ako se hoče vrniti v Romunijo, bo dobro došel, toda ne več kot kralj.

Mihael pa se hoče vrniti kraljevsko. Na svojem posetu v Zed. države upa, da ga bomo v njegovih ambicijah podprli. In pa, da ga bomo založili z dolarji.

Zares, čudna so pota takozvane zapadne demokracije. Nekoč je dinastije rušila, sedaj pa jih podpira in novim republikam jih z dolarji in z militaristično silo skuša uriniti nazaj.

Ameriško delavstvo – prvotne politične in organizacijske aktivnosti

V dobi, ko Zed. države še niso imele docela razvite republikanske oblike vlade, so državne ustave določale, kdo ima pravico voliti. Ko pa so demokratične sile pridobivale na moči, so posamezne države pričele opuščati določanje lastninskih kvalifikacij po katerih se je prej določalo volilno pravico. Polagoma se je s tem pričela razvijati neodvisna delavska politična aktivnost. Ta aktivnost delavskih organizacij je našla svoj pogon v tedanjih razmerah, katerim so bili podvrženi delavci — v te razmere je spadalo preganjanje delavskih unij po sodiščih; porast tovarniškega sistema, potom katerega se je naglo večalo število delavcev v industrijah — delavcev, ki so prihajali iz podeželskih krajev Amerike same, iz angleških otokov, ter iz Evrope, kot tudi uposlevanje žensk in otrok ter dolge delovne ure (od dvanajst do štirinajst ur).

Gibanje za politično akcijo se je pričelo v letu 1827, ko so rokodelske unije v Philadelphiji osnovale Mehaniško unijo strokovnih zvez, katere je kasneje nominirala in izvolila kandidate, "za zastopanje delavskih interesov" v mestnem odboru in v državni zakonodaji. Temu vzgledu so sledile kmalu druge unije v mnogih industrialnih mestih. Pojavile so se tudi krajevne delavske stranke in izhajati je začelo od 40 do 50 delavskih listov. Ti so podpirali program, ki je zahteval deset-urni delavnik; omejevanje otroškega dela; odpravo starega načina nudenja kaznjencev kontraktorjem, da so lahko kompetirali z drugimi delavci; prosto šolsko izobrazbo za revne in premožne enako (ljudske šole so bile tedaj le za revne); odpravo zaporne kazni za dolgove; odtrganje od plač in odvzem orodja za poravnavo dolgov; pravico mehanikov, da vložte terjatve za izvršeno delo proti posesti dolžnika; ter odpravo takozvanih znojilnic (sweatshops) v domovih in delavnicah.

Za krajšo dobo se je delavstvu posrečilo izvoliti nekaj svojih kandidatov toda v splošnem svojih ciljev ni doseglo. Doseglo pa je to, da je bila pozornost javnosti obrnjena na socialne in ekonomske neenakosti in s tem so bila pripravljena tla za bodoče zakonodajne pridobitve. V začetnih 1830-tih je pričelo giniti zanimanje delavcev za politično akcijo in izvojevanje reform — deloma je bilo to pripisovati neizkušenosti voditeljev. V tem času pa je zabeležilo znatno porast unijsko gibanje, med-unijska povezava v svrho reševanja skupnih delavskih problemov in pospeševanja zahteve po unijskih izdelkih in blagu. V letih 1835-36 so skušali čevljarji, tiskarji, roževinski delavci, mizarji in ročni tkalci osnovati organizacije delavcev svojih vrst širom dežele. Panika l. 1837 pa je spodkopala te prvotne poskuse snovanja delavskih federacij. Zapad se je bil nepričakovano naglo razvil in doprinesel k veliki brezposelnosti l. 1840, ko so delavske organizacije povečini propadle.

Ekonomski nevihti, ki je zajela industrije in udarila delavstvo, je sledilo zadružno gibanje med delavci. Pojavile so se ideje zadrugarskih naselij, ki niso posebno uspele. Kriza je tudi zainteresirala delavce v možnost dobitve zemlje v svrho obdelovanja. Mnogi so tako prišli do svojih domačij, drugi so državno zemljo spet pustili in iskali kruha drugod. Koncem 1840 je kriza ponehala, največ ker je bilo v Kaliforniji odkrito zlato. Delovna moč je bila spet cenjena in unije so kmalu oživele ter zahtevale večje plače, obenem pa reševale probleme organiziranja. L. 1850 je unija tiskarjev ustanovila narodno organizacijo in v teku desetletja so imeli slične organizacije kamnoseki, klobučarji, livarji, strojniki in vlakovodje. V tej dobi se je tudi skušalo organizirati tujerodne delavce, pogosto v narodnostne skupine, kar je imelo namen pritegniti novodošle naseljence. V 1850 so bile tudi stavke za večje plače v skoro vseh mestih, posebno med izurjenimi delavci. L. 1857 pa je prišla še ena panika. Nekaj let zatem je izbruhnila civilna vojna — vojna, ki je poživila porast delavskih unij in pospešila produkcijo municije, jekla, železa in drugega materijala.

V tretjem članku te serije devetih člankov bo opisan razvoj narodnih unij in početek burne dobe v zgodovini delavstva te dežele.

Common Council.

Monarhistom v Grčiji bo treba dati več kot le materijal

Loy W. Henderson, ameriški poklicni diplomat, velika oseba v državnem departmentu, je v govoru v Louisvilleu, Ky., dejal, da se stvar v Grčiji s stališča Trumanove doktrine ne razvija ugodno. Obljuba, da se bo z gerilci pospravilo že v prvem letu ameriške intervencije v Grčiji, se ni izpolnila. Niti ne to zimo.

Torej kaj naj store Zed. države, da ohranijo Grčijo monarhistom? Samo materijalna pomoč ni izdala, je rekel Henderson. Opremili smo rojalistično armado z najmodernejšim orožjem, a gerilcem, ki nimajo nobenih zavezникov, vendarle ni bila kos.

Torej bo treba tja več ameriških vojakov, da bomo "osvobodili" Grčijo izpod komunistične nevarnosti in jo s tem zavarovali za grškega kralja ter njegovo koruptno fašistično kliko.

Dosedaj nas stane ta eksperiment z osvobojevanjem Grčije izpod komunizma že okrog milijardo dolarjev, nevštevši podpore, ki jo ji je dala UNRRA.

Eden od antante

Prve čase po prvi svetovni vojni smo imeli v Sloveniji premalo železniških nameščencev, ker so bili mnogi, ki niso z nami mislili, popihali, druge pa je oblast odstavila. Jako hudo je bilo v Mariboru in na severni meji.

Železnico od Špilja do Radgone je upravljala nemška (avstrijska) in pa jugoslovanska oblast. Dogajalo se je, da je bil kondukter naš, revizor pa nemški, ali pa narobe. Torej kontrola med seboj. Vlaki so bili leta 1919 jako slabi. Vagoni zanemarjeni, stekla razbita, razsvetljave včasih nič.

In bilo je, da se je vozil po tisti progi utrujen Prlek. Hotelo se mu je domov. Že v Špilju mu je kondukter v temnem kupeju posvetil z laterno pod nos in takoj nato še revizor. Ko je zadremal, so ga na progi zopet dramili. In tik pred Radgono še enkrat, dasi je bil on edini potnik.

Sedaj je pa Andrašek zarohnel:

"Koj te vroga ali čete zmenou, onti te ali vidite, ka nikoga nega tü!"

Takrat je bilo pri komisiji za razmejitev v Mariboru več Angležev, Francozov in Italijanov, kondukter pa Kranjec. Ta ni razumel Prleka. Avstrijski revizor pa seveda še manj.

"Bos biler?" vpraša Avstrijec svojega tovariša. ("Kaj hoče?"). Kranjec je mislil, da je potnik Francoz in tega mnenja je bil tudi Avstrijec, ki je resignirano ugotovil:

"Bider aner fon ter antant" (Zopet eden od antante).

Oba sta se spoštljivo umaknila, in Andrašek je imel do konca mir.

Tole mi ne gre v glavo?

Kako da je na sodiščih in v raznih preiskovalnih komisijah v tej deželi laglje zmagovati kriminalcem kot pa onim, ki se jim godi krivica, to mi nikakor ne gre v glavo!

PRIPOVEDNI DEL

VLADIMIR NAZOR:

NOVELE

(Nadaljevanje in konec.)

Kaj neki piše? Najbrž svojcem v tisto daljnje mesto, ki ga je bila teta omenila? Morda ima malega sinka?... Pa mu piše, kakor moj oče. Zato je zdaj njegov obraz vse drugačen. Nič več nima takih oči. In obrvi ne dviguje. In nasmeh mu poigrava okrog usten... Saj morda ni niti tako hudoben. Utruja nas in muči, toda tudi uči nas. Nazadnje je laže z njim kakor z marsikaterim drugim... Da, nekak izgnanec je. Ne vem, kaj prav za prav to pomeni, toda ker so ga pregnali, je sedaj daleč od svojcev. In sinu piše... dečku, kakršen sem jaz... Kaj bi bilo, ko bi zdajle počasi stopil k njemu? In mu pokazal tole? Prvi trenutek se bo začudil. Toda prebral bo: enkrat, mogoče celo dvakrat... ko da ne verjame lastnim očem... Potem se bo ozrl name. Toda drugače, popolnoma drugače, popolnoma drugače. Nekaj mi bo rekel. Morda me bo pobožal po licu...

Že sem hotel vstati, ko se je zganil, stopil izza katedra.

Obšel je klopi pred seboj. Hodil je gori in doli.

Ko pa je opazil moj nemir, se mi je približal. Obstal je pred menoj in se zagledal v odprti zvezek.

— Kaj? Kaj?... Ti menda pišeš nalogo?

Njegov obraz je bil zopet strašen.

— Da. Napisal sem... — sem stežka zašepetal.

Vzel sem zvezek. Ponudil sem mu ga.

Toda odmahnil je z roko. Skoraj zardel je v obraz. Začel je topotati z nomagi. Zahihital se je.

— Ha! Ha! Smjete se, otroci! Nalogo je napisal. Tale tu. Oh, zverine!...

In iz klopi odličnjakov se je razlegel smeh, ki me je ugriznil huje kakor Njegovo roganje.

Stal sem ko okamenel in še vedno držal zvezek v iztegnjeni, skoraj otrdeli roki.

— Glej ga, nesramneža! Še kljubuje!

In z naglo kretnjo je pograbil zvezek. Iztrgal je popisani list; raztrgal ga je; zmečkal ga je v pesti in ga vrgel v kot.

Tiho sem zajokal. Od žalosti, pa tudi od jeze.

— Molči! Ne uganjaj burk!

Pa se nisem mogel takoj umiriti.

Za laket me je pograbil; potegnil me je iz klopi. Potem je odprl vrata in me potisnil na hodnik.

2.

Kmalu sem se umiril, toda popolnoma sem otopel za vse.

Niti do očetovih knjig mi ni bilo več.

Zasovražil sem vse in vsakogar, najbolj pa tovariše odličnjake, ki so se moji nesreči tako smejali. Tuj sem bil z vsemi.

Vendar se je nekaj pripetilo, kar me je znova spravilo v tir.

Nenadoma je prišel k nam nov profesor za hrvaščino.

Duhoven je bil, že prileten človek, debel, mirnih in nekoliko težkih kretenj, toda dobrega, vedno skrbno obritega obraza. Ko je prvič stopil v naš razred, nam je takoj dejal:

— Kako je, otroci? Ali ste pridni, marljivi? Imate dosti "petic"? Za zdravje vas ne vprašam... tega je, hvala Bogu, pri vas vedno še preveč. A, otroci moji! Blagor vam, dokler oče skrbi za vas!

Gledali smo ga nekam zavzeti.

Pripogibal je glavo; opazoval nas je izpod naočnikov, ki so mu polesketavali na pravilnem, toda nekam močnim nosu.

— Glej jih, glej!... Vsi sami kratkohlačniki. In ti mali tam pri oknu! Odkod si? In čigav si?... Pa tisti debeli, zraven njega?... In tisti z obrazom ko sveti Alojzij?

Tako nas je spoznal.

Potem je dejal:

— Ali znate kako pesem na pamet?

Vsi smo dvignili roke.

— Krasno! Kako srečen sem v vaši sredini! Sami modrijani.

Poklical je enega, da bi ga slišal.

Kmalu ga je zapodil na mesto. Prav tako drugega in tretjega.

— Beži no, sinko, beži! Da te ne slišim... Ko Puljci izgovarjajo... Ali je to hrvatsko ali turško?

In sam je začel deklamirati pesem, ki smo jo že znali.

— Hrani majka dva nejaka sina u zlo doba, u gladne godine.

Besedo "hrani" je izgovoril globoko dihaje, ko da vleče v grlo dobro, mehko jed; v prsih pa mu nekaj vztrepetava kakor od ljubezni. In ko je dejal "majka", je sladko zavzdihnil. Ko je izgovoril besede "dva nejaka sina", je bil tisti "i" nekam zategnjen in ljubek, zazdelo se mi je, da vidim bel curek mleka, ki ga daje mati svojima drobnima otročičkoma. Ostalo pa je izgovoril hitreje in z globljim glasom, ko da je zagrmelo nekaj črnega v njem.

Nisem več pazil na smisel besedi. Zvok in barva sta mi sedaj povedala vse, kar se v tej pesmi dogaja. Njegove besede so bile zdaj sive ko skrb stare matere, zdaj zopet zelene ko Nenadovo oblačilo in hribčki nakrog; ko se je pa Predrag ubil ob mrtvem bratu, se mi je zdelo, da sem uzrl modrikast oblaček, skozi katerega je švignil ko krideč blisk.

— Tako, otroci moji!

In končno sem občutil, da je tudi hrvatski jezik nekaj lepega.

Z nekako pobožnostjo sem poslušal tega človeka! z nikomur več nisem hotel govoriti italijanski; na trg sem hodil, da bi poslušal ljudi iz Zagore, ki so prodajali kokoši, žabe in jajca, čitanko sem imel pa kar naprej odprto na svoji mizici. Zdaj sem kljuboval tudi teti, če se je začela rogati vsemu, kar je "morlaško" ali vlaško.

Vso toploto sem čutil, ki je vrela iz tega človeka. Rad bi se mu bil na kakršen že koli način približal, da bi mu kako ustregel. Toda ko da je gledal tudi on nekoliko drugače na nas, ki smo sedeli v tisti nesrečni klopi. Ni nas ne preziral, ne zanemarjal, toda samo toliko se je ukvarjal z nami, kolikor je moral.

Vse to sem občutil.

Nekaj bi se bilo moralo zgoditi, pa bi tudi name gledal z drugačnimi očmi.

To se je na lepem tudi pripetilo.

Dejal nam ješ naj po nekem berilu v čitanki napišemo nekaj o starih grških bogovih.

"Olimpijski bogovi."

Ko sem prebral bele črke na črni tabli, sem komaj verjel lastnim očem.

Olimpijski bogovi!... Jaz pa vem za vse. Od gromovnika Zevsa do malega Ganimeda. Še vedno pomnim vse bogove in boginje, ki pijejo nektar in ambrozijo in sedijo na zlatih klopeh, se smejo in prepirajo in prihajajo z višav pomagat junakom, pa tudi sami se borijo na široki planjavi med morjem in Priamovim mestom. Že na otoku sem bil prebral italijansko knjigo, ki je pripovedovala o Ahilejevi jezi. Tako mi je, ko da sem živel med temi bogovi že na otoku. Vsaka poteza na njihovih obrazih mi je znana. Pogovarjal sem se z njimi, ko so prihajali v samoto našega tihega zaliva.

Olimpijski bogovi!

Ne potrebujem čitanke, da bi pisal o njih.

In začel sem.

Besede in izrazi so mi sami od sebe silili v pero. Vse najlepše, kar je tako zvonko teklo iz ust tistega človeka, je vrelo sedaj iz moje notranjosti. Nekaj mi pomika roko; pero brzi. Bojim se, da ne bi šolski zvonec prehitro zazvonil. Strah me je, da mogoče ne bom mogel povedati do konca, kako je Hefajst koval Ahilejev ščit... Nisem več pisal zaradi profesorja. Prvič sem občutil, kakšna radost je, metati na papir nekaj svojega, in kako lahko je, če imaš kaj povedati.

Glas zvonca me je zares prekinil, preden sem končal.

☆

Nekaj dni pozneje je stopil v razred in prinesel zvezke.

Tako me je pogledal, da sem pri priči vedel, da se bo nekaj zgodilo.

Ves zmešan sem bil, da nisem niti razumel, kaj je od začetka govoril. Samo to vem, da je bil vesel, da je od časa do časa glavo obračal proti meni; da me je pogledaval iznad naočnikov.

Osvestil sem se šele takrat, ko je sedel, odprl prvi zvezek in začel brati iz njega.

V začetku se mi je zdelo, da je naloga katerega izmed odličnjakov. Iz zvoka njegovih besed in načina, kako je bral, nisem mogel razbrati, da je prav moja naloga. Ko sem pa sprevidel, da je, je v meni vse vzdrhtelo; čutil sem, kako mi utripa srce in tolče žilica v sencih.

Končal je in mi nekaj dejal. Prav za prav ga niti tedaj nisem razumel.

Umiril sem se šele, ko sem sedel in se je začel pečati z drugimi.

Kaj sedaj?

Da stopim h katedru in ga poprosim, naj me reši sramotne klopi? Naj mu vse povem? Naj mu rečem, naj me malo izpraša latinščino? Da se prepriča sam. Naj mu prinesem tista dva zveščica; naj mu berem o Jobu... In povedal mu bom, da znam še marsikaj; ne samo o bogovih, ampak tudi o junakih. K sebi naj me pokliče v tisto svojo hišico blizu mestnega vrta, da se porazgovoriva... Oh, da. Tako dober je. Zdaj bo vse uredil. Vsa žalost in vsa sramota bosta prešli...

Toda nisem mu mogel odpreti svojega srca vpričo drugih; vpričo njih, ki so se tako smejali, ko se mi je pripetilo vse tisto z onim drugim. Tudi sam mi ni rekel ničesar več. Vsekakor želi, da bi se kje na samem srečala.

Komaj sem učakal, da je zapel zvonec.

Med prvimi sem bil spodaj. Pred glavna vrata sem se postavil.

— Zdaj bo prišel tudi on. Videl me bo. Roko mi bo položil na ramo. S seboj me bo popeljal.

Kmalu je tudi res prišel. Toda ko sem ga pozdravil, je samo pokimal z glavo in odšel.

— Eh, ni me dobro videl.

Obrnil sem se in začel teči.

Izbral sem daljšo pot, pritekel do mestnega vrta. Počasi sem začel stopati po cesti pred vrati njegovega stanovanja. Zdaj bo tu. Tiho je tukaj in nikogar ni. Že od daleč me bo opazil. Takoj bo stopil k meni ...Jaz mu bom pa poljubil roko, hvala! mu bom dejal... Potem mu bom vse povedal. Vse, kakor lastnemu očetu.

In prišel je. Prikazal se je.

Še bolj počasi sem se pomikal. Gledal sem ga, ves v pričakovanju.

Skoraj obstal sem in snel klobuk.

— Zdravo, Nazor! Zdravo! — je spregovoril raztreseno in malomarno — prav tako, kakor so tudi vsi ostali odgovarjali na naše pozdrave. In stopil je v hišo.

☆

Tisti večer mi je bilo še teže kakor takrat, ko me je oni profesor tako ubil.

V meni se je nekaj prelomilo.

Niti čitanke nisem več odprl. Zvezek sem vrgel nekam.

Ko sem pa drugo jutro stopil v razred in mi je profesor hrvaščine — še ko sem bil med vrati — dejal spričo vseh: "Mali! Nič več ne boš sedel tamkaj. Tukajle je tvoje novo mesto", sem malomarno zmajal z glavo.

Začudeno me je pogledal in skomizgnil z rameni; jaz pa sem sedel v klop, v kateri sem bil nekdaj sedel.

NAPAČNO JE, ker se tu rojene Američane hujska proti tujerodcem. Saj so bili vsi Američani kavkaškega plemena "tujerodci"! Pravi Američani so le Indijanci. Karikatura, kakor je gornja, je ščuvanje tu rojenih fantičev proti svojim očetom in materam, kajti drugega namena take slike nimajo. Čemu naj bi izgledal v Evropi rojen belokožec opica, njegov sin pa ugledna veličina? Čimprej se v Zed. državah s tako taktiko preneha, boljše bo za vse, ki prebivamo na tej polobli.

Tudi stroški vojen naraščajo

Prva svetovna vojna je stala Zed. države $21,850,000,000. To se je nam takrat veliko zdelo. Toda stroški druge svetovne vojne so se dvignili na $353,235,000,000. To seveda ne uključuje penzij, podpor vdovam, bolnišnic za veterane in druge stroške, ki znašajo več milijard vsako leto tudi v še tako mirnem času.

IZ KANSASA

Piše ANTON SHULAR

Na zdravje starega izčrpanega delavca zimski čas najslabše vpliva. Mrzlo in mokro vreme je vzrok, da se toliko močnejše oglašajo proletarske nadloge kot naduha, revmatizem in podobne bolezni, ki jih je Bog poslal človeku za "pokoro". Čudno je le zakaj ravno delavca tako pogosto tepe taka pokora in ne bogatina, ki gotovo tudi ni brez greha. No, pa ta razlaga je bolj za jazbece. Zdravnik bo povedal staremu rudarju, da se je teh nadlog nabral v teku let v rovu.

Če kdo, bi torej star rudar zaslužil, da se ga čez zimo pošlje kam v milejše podnebje; pa je menda tudi tukaj zraven "prst božji", da gre na počitnice v južne kraje čez zimo tisti, ki je najmanj potreben, ima pa "pod palcem", zato lahko gre. No, pa dovolj te razlage, ki nekoč ne bo samo razlaga temveč se bo res ravnalo po zaslugi in ne po denarni mošnji. Ko se ne bo reklo izgaranemu delavcu: "če ti ne ugaja ta klima, pa si jo pojdi prebrat na oni svet."

Pred tednom je umrl v Frontenacu dolgoletni naseljenec Anton Lesjak, star 79 let. Doma je bil iz Stične na Dolenjskem in v Ameriki od leta 1893. Zapušča več odraslih otrok, žena pa mu je umrla pred letom dni. Pokojni se je mnogo udejstvoval v našem naprednem življenju. Vselej je podpiral napredno stran v enem ali drugem društvu; udejstvoval se je v bivših naših zadrugah in političnih aktivnostih. Bil je društveni predsednik št. 27 SNPJ. Naj mu bo lep spomin med naprednim delavstvom!

Pred par meseci mi je rekel Louis Karlinger, grocerist v Franklinu, kjer se v zimskem času radi tiščimo okrog njegove peči v "domačem razgovoru": "Tone Šinkovec želi, da mu prineseš družinski koledar. Kadar jih dobiš se oglasi pri njemu."

Teden pozneje sem se res oglasil pri Šinkovcu. S težavo mi je odprl vrata svoje pečlarije in na prvi pogled je bilo razvidno, da je res bolan. "Tako sem slab, da že več dni ne morem iz hiše in tudi vsega mi je zmanjkalo, da nimam več kaj kuhat," mi je potožil. Kupil je Koledar in me naprosil, da se naj oglasim pri Karlingerju, da mu pošljejo kaj jestvin.

Ko sem se par tednov pozneje neko jutro vozil tam mimo kjer je stal njegov dom, sem zagledal žalostno pogorišče, ki kaže vso tragiko starega zapuščenega bolehnega delavca. Visoko senčnato drevje je bilo opaljeno in iz kupa premoga, ki si ga je bil preskrbel za zimo, se je dvigal črn dim. Povedali so mi sledečo tragično zgodbo:

Zjutraj so sosedi opazili, da gori Šinkovčev dom. Zaradi gostega dima in vročine niso mogli blizu, da bi videli kaj je z gospodarjem, če je notri ali je z doma. Še le ko je ogenj pojemal so opazili na železni postelji nekaj človeškemu truplu podobnega. Poklicane oblasti so ugotovile, da je Šinkovec najprvo zažgal hišo in se potem ležeč na postelji ustrelil v glavo. Na čelu je imel luknjo od krogle in poleg njega na postelji je ležala železna cev puške.

Star je bil okrog 70 let in doma od Zagradca pri Žužemberku. Zapušča ženo, ki je v državnem zavodu. Pred leti je spadal k SNPJ, katero je pa potem pustil.

V Franklinu je prejšnji mesec umrl tudi Anton Orel, star 71 let. Doma je bil nekje iz Iga, Slovenija. Tudi on je pred leti spadal k SNPJ, pa jo je začasa krize pustil.

Tako gredo hitro drug za drugim naši stari naseljenci. Tiste, ki so se udejstvovali v našem javnem življenju, pogrešamo in za njimi nastane prazna vrzel. Drugi pa zginejo brez sledu.

John Goršek o naših težavah, o angleški strani itd.

Springfield, Ill.—V Proletarcu z dne 25. feb. t. l. je bil priobčen zapisnik seje upravnega odbora JSZ in Prosvetne matice, iz katerega je razvidno, da so se na nji bavili med drugim z vprašanjem kako priti do sredstev, da se bi odpravilo nastali dolg v tiskarni.

Zadolžitev je posledica sedanje draginje. Poročano je bilo, da so tiskovni stroški v minulih letih narasli okrog 150 odstotkov. In potem so bile v isti dobi zvišane tudi razne poštnine, materijal itd.

V zapisniku je rečeno, da so nekateri priporočali znižanje lista s šestih na 4 strani in pa da naj se angleško stran ukine.

Podpisani s tem ne soglaša. Angleška stran nam je ravno tako potrebna kot so slovenske strani. Kajti na angleški strani so razni izbrani članki — najboljši kar jih priobča angleški delavski tisk.

Ni mi sicer znano koliko upoštevajo angleško stran drugi čitatelji tega lista, a prepričan sem, da tisti, ki jo čitajo, bi jo jako pogrešali.

Zato priporočam — nikar jo ukiniti in sploh ne sme do tega priti.

Pred seboj imam listo iz leta 1922, katere naslov je, "Zgodovinski bataljon štiristoterih". V oni dobi je bil Proletarec finančno tudi v hudih škripcih. Veliko njegovih čitateljev je bilo brez dela. Toda bataljon štiristoterih se je na pobudo takratne uprave Proletarca odzval s precejšnjimi vsotami ter tako potegnil list iz finančne krize.

Tudi sedaj bi bilo priporočljivo izvršiti slično akcijo. To posebno poudarja Joško Oven, ki si je zamislil tudi prejšnji bataljon dvestoterih.

Kakega drugega izhoda sploh ni kot le ta, da vsak naročnik, ki mu je kaj za Proletarca, vzame svoj del naloge in bremena in tako bodo naše obveznosti tiskarni plačane.

Nihče izmed nas naročnikov ni prisiljen pomagati. Vse kar storimo in bomo storili je prostovoljno. Toda komur je za ohranitev Proletarca, bo pristopil zraven in pomagal.

Popolnoma je na mestu izjava Joška Ovna, da težkoče smo imeli v preteklosti, imamo jih sedaj in imeli jih bomo v bodoče.

Sem mnenja,da ako smo pred 25 leti premagali slične težave kot so danes pred nami, jih bomo z združenimi močmi premagali tudi sedaj. Omagati ne smemo pod nobenim pogojem.

Priporočljivo je, da naj se upravni odbor Proletarca potrudi izdati in priobčiti v listu POZIV na naročnike ne kasneje kot do 1. aprila t. l. In odzvali naj bi se z določeno vsoto vsi v teku dveh mesecev, to je, do 1. junija. V tej dobi naj bi se vršile v korist lista tudi priredbe povsod kjer še imamo klube JSZ, ali pa ako jih bi hoteli naročniki lista tam kjer klubov ni sami aranžirati. Posebno bi bilo to priporočljivo ob času prvega maja, ki pade na soboto. Ves čisti preostanek pa naj bi šel v prid dolga, ki ga ima list v tiskarni.

Pri tem seveda ne smemo pozabiti potežkoč, ki so nastale za list radi tožbe proti njemu. Tudi v tem oziru je in bo naša sveta dolžnost stati na braniku združeno ter tudi to breme vzeti na svoje rame ter se odzvati kolikor največ mogoče.

Imejmo zavest, da bomo za našo stvar gotovo zmagali!

John Goršek, st.

Koncertna prireditev v Clevelandu

Že pred nekaj leti je bil sestavljen odbor iz slovenskih, hrvatskih, srbskih in macedonskih društev, z namenom za boljše razumevanje med seboj in skupne prireditve v dobrodelne namene in to največ potrebnim v stari domovini.

Ta skupina priredi v nedeljo 14. marca koncert v Slov. nar. domu na 6417 St. Clair ave. ob štirih popoldne z obsežnim in zbranim sporedom s sodelovanjem slovenskih pevskih zborov, hrvatskih in srbskih ter kolo plesom. Poznani pevski zbor Jadran s klasičnimi in narodnimi, pevski zbor Zarja s priljubljenimi partizanskimi pesmami, hrvatske in srbske popevke in macedonski kolo. Kazale se bodo najnovejše slike iz vseh delov Jugoslavije.

Nekaj ur resničnega užitka ob lepi pesmi med prijatelji, spoznanje med seboj in vse to za malo vstopnino.

Navzoč na tej prireditvi bo tudi zastopnik Jugoslovanskega poslaništva. Nikomur ne bo žal, ki poseti to prireditev ne samo iz Clevelanda, pač pa tudi iz okoliških naselbin.

Kakor je že vsakemu znano, da je tožba proti naprednemu tisku za samo en milijonček in dvesto tisočakov. Del preostanka te prireditve bo šel v sklad odboru za svoboden tisk.

V nedeljo 14. marca ob štirih popoldne naj vodi vsakega zavednega Slovana pot v Slov. narodni dom na St. Clair ave.

Koncert. — Kolo. — Ples. — Slike iz Jugoslavije. — Domača zabava. — Govori.

Vas vljudno vabi odbor.

John Pollock, član odbora.

Pomežiknila mu je

Aron in njegov sin Izak sta prišla v malo mestece za poslom in si razdelila delo tako, da sta vsak po svoji strani ceste, ki je bila edina ulica v kraju, pritiskala na kljuke.

Pri obedu sta se našla v krčmi. Starega so zanimale novice in je pri jedi čital. Otepal je počasi pečenko in nosil v usta solato, vso svojo pozornost pa je osredotočil na dnevnik poleg sebe. Na krožnike niti pogledal ni.

Sin pa je hitro použil svoj obed ter tiho ždel in topo gledal pred se. Zapazil je, kako se kup solate giblje in mota iz kislega jesiha zelena rega. Ali niti besedice ni črhnil o svojem opažanju.

Sedaj pa je Aron zopet zasadil vilice in zanesel v usta cepetajočo žabico. Seveda se je silno iznenadil in prestrašil. Začel je razsajati in se ljutiti, zlasti ker se je Izak prav od srca smejal, češ "jaz sem pa vse videl."

"Ha, smrkavec, gledal si in videl, pa nisi povedal."

"Oh, oče, saj sem hotel nekajkrat ziniti, pa mi je takoj pomežiknila, — naj vendar molčim."

Na vsak dolar višje mezde $2 podražitve

Senator Wayne L. Morse iz Oregona pravi, da vsaka kompanija podraži svoje produkte v razmerju da če zviša plačo delavcem dolar na dan, podraži svoje izdelke še enkrat toliko.

To je staro pravilo — torej nič novega v Ameriki. Zato pa tudi imamo inflacijo. In pa unije, ki misli le vsaka zase namesto na koristi splošnosti.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

UŠTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izvzemši Chicago) in Kanado $8.00 na leto; $4.00 za pol leta; $2.00 za četrt leta; za Chicago in Cook Co., $9.50 za celo leto; $4.75 za pol leta; za inozemstvo $11.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 SOUTH LAWNDALE AVENUE

CHICAGO 23, ILLINOIS

Poslušajte

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 26th STREET
Tel. Crawford 2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 3449
If no answer — Call
Austin 5700

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MICHIGAN 3145

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ★ ★

VILJEM KUNST:

JUGOSLAVIJA SE ZAVZELA POSTATI MODERNA INDUSTRIALNA DRŽAVA

(Le redkokateri spis o gospodarskem stanju Jugoslavije sedaj in pred vojno je bil tako informativen kot je predstoječi. Oziroma se ta od prejšnjih povsem razlikuje vsled tega, ker se nanaša na graditev nove Jugoslavije v duhu SOCIALISTIČNEGA načrtnega gospodarstva.

Jugoslavija je izvršila socializacijo na povsem drugačen način kot pa jo obljublja izvršiti n. pr. angleška delavska stranka. Morda ji je bilo laglje zato, ker so njena bogastva posedovali zgolj tujci. V oporo slednjim so bili domači valpeti. Ljudstvo je obračunalo z obojimi.

Kunstov članek je poln podatkov in pa opisovanja načrta, ki ima namen modernizirati kmetijstvo, rudarstvo, težko in lahko industrijo ter dvigniti blagostanje naroda kolikor največ mogoče.)

Zemlja, na kateri že dolga stoletja žive Slovenci, Srbi, Hrvati, Macedonci in Črnogorci, je lepa in bogata.

Lepa, ker jo oplakuje sinje Jadransko morje s svojo razčlenjeno obalo, svojimi zalivi, kanali, otočki in otoki; lepa po svojih bistrih gorskih vodah, po številnih kristalno čistih jezerih, lepa zaradi slikovitih dolin, valovitega gričevja in ponosnih gorskih velikanov, ki jim vrhove pokrivata večni sneg in led.

Bogata predvsem zato, ker žive na njej milijoni pridnih rok, ki so sposobne preobraziti naravo, bogata z neizmernimi zakladi, ki jih krije notranjost zemlje, bogata z obširnimi gozdovi, plodnimi njivami, vinogradi in sadovnjaki.

Ljudstvo pa, ki že od pamtiveka prebiva na tej zemlji, je bilo kljub neizmernemu naravnemu bogastvu do nedavnega siromašno, gospodarsko, tehnično in kulturno zaostalo.

Kje je vzrok, da si marljivo ljudstvo v teku dolgih stoletij, posebno pa v teku zadnjih desetletij napredka tehnike ni moglo ustvariti boljših, lepših življenskih pogojev.

Tega so krivi mednarodni kapitalisti in zavojevalci, ki so s pomočjo domačih izdajalcev namenoma preprečevali gospodarski, tehnični in kulturni dvig narodov Jugoslavije, da bi jih laže izkoriščali.

Spomnimo se vojnih pohodov Turkov, ki so dolga stoletja držali v sužnosti velike predele naše domovine in vpadali tudi na slovensko ozemlje, kjer so ropali, morili, požigali in odvajali v sužnost na tisoče mož, žena in otrok. Spomnimo se nemških fevdalnih gospodov, ki so stoletja gospodarili slovenskemu kmetu, tlačanu. Po odpravi tlačanstva se je zdelo, da bo naš narod svobodno zadihal, spremenila pa se je le oblika izkoriščanja.

Z razvojem tehnike se je v Angliji, Nemčiji, Franciji in Ameriki začela razvijati industrija. Ta industrija je iskala vedno novih tržišč za svoje proizvode. Nova tržišča so lastnikom tovarn in trgovcem zagotavljala ogromne dobičke. Ti dobički so se povečali prav posebno v času ko so se tovarne začele združevati v koncerne in truste, ki so diktirali cene. Kapital pa ni iskal le novih tržišč; iskal je tudi nova rudna bogastva, nova pogonska sredstva, novo ceneno delovno moč. Vse to je v izobilju našel v naši deželi že pred prvo svetovno vojno, posebno pa v predaprilski Jugoslaviji, kjer je pokvarjeni dvor, združen z drugimi izdajalci lastnega naroda, izročil mednarodnim kapitalistom v eksploatacijo najdragocenejše zaklade naše zemlje. Vsi večji rudniki v državi so bili v predaprilski Jugoslaviji v rokah mednarodnih finančnih skupin. Kako je v teh rudnikih mednarodni kapital izkoriščal naše zaklade in naše ljudstvo, vidimo najlepše na primeru rudnika bakra v Boru.

Predaprilska Jugoslavija je dala ta rudnik v zakup francoski finančni skupini za dobo 99 let. V rudniku so delali naši delavci za plačo, ki ni zadostovala niti za najskromnejše življenje. Lačni, goli in bosi delavci so stanovali v nezdravih barakah in vlažnih kleteh. Lastniki rudnika pa so z zlatom, ki so ga pridobili iz tega rudnika, plačali vso najemnino, vse davke, vso podkupnino beograjski čaršiji, vse investicijske in obratne stroške, visoke dividende delničarjem in še prevoz bakra, srebra in zlata do luke Liverpool. Vsako leto so izvozili blizu 4000 vagonov bakrene rude. Rudo so ropali, to se pravi, da so izbirali le tiste plasti, ki so vsebovale največ srebra in zlata, vse drugo so rušili in zasipavali.

Podobno so gospodarili tudi v drugih rudnikih in premogovnikih v predaprilski Jugoslaviji.

Rudniki in premogovniki pa niso bili edina torišča izkoriščanja. Mednarodni kapital je bil lastnik vseh večjih virov vodne energije, elektrarne na Fali, v Jajcu in drugod. Isti izkoriščevalci so do golega posekali na tisoče hektarjev naših dragocenih gozdov in prodali posekani les zamejskim trgovcem ali pa so ga predelali v tovarnah, ki so jih ustanovili pri nas, in želi pri tem velike zaslužke.

Mednarodni kapital je bil poleg tega lastnik vseh večjih tovarn v predaprilski Jugoslaviji, manjši obrati pa so bili v rokah sovražnikov ljudstva.

V rokah mednarodnega kapitala je bila nafta, monopol vžigalic, tobak itd.

Naš delavec je bil nesramno izkoriščevan, izkoriščevan pa je bil na prepreden način tudi kmet. Mednarodni kapital je narekoval cene industrijskim in kmečkim proizvodom. Cene kmetijskih proizvodov niso nikdar v skladu s cenami industrijskih proizvodov, zato je tudi mehanizacija poljedelstva ostala kmetu nedostopna. Kmet si ni mogel nabaviti modernih obdelovalnih strojev in je ostal pri starem orodju ter tako za sto in več let zaostal za modernim načinom obdelovanja zemlje.

TAKI PRIZORI se še prav tako lahko ponove kakor v depresiji leta 1930 in dalje. Le ne verjeti politikom demokratske in republikanske stranke, ki zatrjujejo, da bomo imeli prosperiteto pod "svobodnim podjetništvom" za vse večne čase! Saj smo domalega že zdaj v "recesiji"!

Kmet si je moral za večje investicije, včasih celo za nakup semena, izposojati denar pri kapitalistu in plačevati zanj visoke obresti. Na tisoče kmetij so banke pognale na boben. Kmet ni mogel šolati svojih otrok, prav tako ne delavec, saj so bile srednje in visoke šole dostopne le vladajočemu razredu, to se pravi služabnikom mednarodnega kapitala.

Veliko nesreč so prinesle delavstvu in kmetu neprestane gospodarske krize, ki so značilne za kapitalistični način gospodarstva. V teh krizah brezposelnega delavca in obubožanega kmeta ni videl nihče. Kapitalist ima pred očmi en sam cilj: profit. Da doseže ta cilj, gre kapitalist preko vseh ovir, preko trpljenja in pomanjkanja, ki ga mora prenašati ves svet, preko krvi in preko trupel. Kmet ni bil nikdar poučen, katere pridelke bo prodal, in za kakšno ceno. V letu n. pr., ko je imela pšenica dobro ceno, si je kmet izposodil denar in kupil stroj, računajoč, da ga bo v dveh, treh letih odplačal. Naslednje leto pšenica ni imela cene, prav tako ne drugo in tretje leto, pač pa je to leto imela ceno konoplja. Kmet je bil prisiljen, opustiti pšenico in sejati konopljo. Jeseni se je stanje spremenilo. Za konopljo ni nihče vprašal, cena pšenici je pa zrasla. V dobi krize kmečki proizvodi sploh niso imeli cene. Kljub bogatim letinam kmet ni prišel do denarja, da bi kupil obleko, stroje in druge industrijske proizvode in da bi plačal davke. Kadar pa je bilo povpraševanje po kmečkih pridelkih veliko, je večji del zaslužka vtaknil v žep brezsrčni prekupčevalec.

Prihranke, ki si jih je delovni človek odtrgoval od ust in za črne dni vlagal v hranilnice in banke, so mu požrli kapitalisti na ta način, da so hranilnice in banke drugo za drugo pehali v konkurz.

Bolj kot kmet je na lastni koži občutil gospodarske krize industrijski delavec. Vse, s čimer je razpolagal, je bila njegova delovna sila. Živel je iz rok v usta. Po eni strani ga je goljufal tovarnar, ki ga je do skrajnosti izmučil in mu ni izplačeval toliko, kolikor je delavec v resnici zaslužil, po drugi strani pa so ga z vseh strani obirali trgovci, gostilničarji in drugi izkoriščevalci. Težka je bila negotovost, v kateri je živel. Gospodarske krize so postavljale na cesto stotisoče, milijone delavcev, za katere ni skrbel nihče. Prihrankov za črne dni delavci niso imeli, prav tako niso bili oskrbljeni za starost. V vlažnih, nezdravih stanovanjih so se ob nezadostni prehrani med izčrpanimi delavci širile najrazličnejše bolezni, med katerimi je največ žrtev terjala zahrbtna jetika. Delavca je ogrožal tudi napredek tehnike. Namesto zastarelih strojev so začeli uvajati v tovarnah polavtomatske in avtomatske stroje. Izumili so produkcijo na tekočem traku. Vse to je iztisnilo iz tovarn številne delavce in jih stavljalo skupaj z njihovimi družinami v brezupen položaj.

Ni čuda, če se je poneked pojavilo mišljenje, da so stroji krivi delavčeve nesreče. Delavci pa so se sčasoma zavedli, da stroj ni kriv, kriv je lastnik stroja, kriv je kapitalistični družbeni red.

V takih okolščinah je bil gospodarski, tehnični in kulturni dvig narodov Jugoslavije nemogoč. Vse, kar je bilo storjenega pri nas na polju mehanizacije in elektrifikacije pred prvo svetovno vojno in v dobi pred prvo in drugo svetovno vojno, so kapitalisti storili le zato, da bi lahko čim temeljiteje oropali našo bogato deželo. Temu cilju so služile železnice, po katerih so odvažali premog, rude, poljske pridelke in živino, ki so jo za smešno ceno izsilili iz rok delavnega kmeta, po drugi strani pa so po istih železnicah, cestah in po morju uvažali za drag denar industrijsko blago, ki se doma ni smelo izdelovati.

Izkoriščanje človeka po človeku je doseglo svoj vrhunec v drugi svetovni vojni, v kateri so si nemški, japonski in italijanski fašisti postavili za cilj podjarmljenje vsega sveta in iztrebljenje Slovanov.

Jugoslavija je po zaslugi izdajalcev, hlapcev mednarodnega kapitala, postala lahek plen nemških in italijanskih zavojevalcev. Izdajalci so ali pobegnili in stopili v službo angloameriških imperialistov, ali pa so ostali doma, služili verno okupatorju in povzročili narodom Jugoslavije neizmerno gorje.

V teh težkih dneh je Komunistična partija Jugoslavija strnila razdvojeno ljudstvo v enotno Osvobodilno fronto, ki je napovedala neizprosno borbo okupatorju in mednarodnim imperialistom v cilju osvoboditve in vpostavitve resnične ljudske demokracije po vzoru Sovjetske zveze, zaščitnice človeštva.

V Osvobodilni fronti so se zbirali vsi resnični rodoljubi, delavci, kmetje in delovna inteligenca, ob strani je ostala le peščica izdajalcev, ki je že v teku vojne dobila zasluženo plačilo ali ga je prejela po izvojevani zmagi. Posamezniki so pobegnili k svojim zločinskim gospodarjem, nekateri pa so si nataknili ovčje kožuhe in skušajo podtalno zavirati naš napredek.

V teku trde in neizprosne narodnoosvobodilne borbe je bila zrušena stara in ustanovljena nova, ljudska oblast.

Stanje, ki je vladalo pri nas po končani vojni, je bilo strašno. Stotisoči pobitih in ranjenih, na tisoče vasi požganih, porušena mesta, minirani mostovi, razrušene železniške proge, razrite ceste, razbit vozni park, uničeno poljedelsko orodje, neobdelana polja, prazna skladišča, pomanjkanje obleke, obutve, posode in vsega drugega, kar človek vsak dan potrebuje. Težava pa je bila tudi v tem, ker vsega tega ni bilo mogoče popraviti in napraviti čez noč, saj smo od predaprilske Jugoslavije dobili v dedščino gospodarsko, tehnično in kulturno zaostalost.

(Dalje prihodnjič.)

NAJBOLJŠA POMOČNIKA PRI UČENJU ANGLEŠČINE IN SLOVENŠČINE STA

ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK

Cena $5.00

IN

ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO

Cena $2.00

Avtor obeh knjig je DR. F. J. KERN

NAROČILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

Iz najstarejše zgodovine kajenja

Tobak je danes najbolj razširjena kadilna rastlina. Na zemlji bo težko še najti kak kotiček, kjer ljudje zanj ne bi vedeli, kjer torej ne bi kadili. Hitreje kot kaka bolezen, hitreje kot kateri koli drug običaj se je kajenje tobaka do konca 16. stoletja najprej razširil, izhajajoč iz Srednje Amerike, čez vso zemljo.

Uporaba dima tlečih in gorečih rastlin, zlasti pa rastlinskih semen, so ljudje poznali že davno pred odkritjem Amerike, ki je Evropejce seznanilo s kajenjem tobaka pri Indijancih. Že grški zgodovinar Herodot, ki je živel v 5. stoletju pr. Kr., pripoveduje o Skitih, ki so bivali ob Črnem morju in v današnji Ukrajini, tole: "Od te konoplje najprej vzamejo Skiti zrnje in zlezejo pod svoje šotore, kjer vržejo zrna na razbeljene kamne. Čim padejo konopljina zrna na kamne, se kadijo in razširjajo paro, ki prekaša paro vsake grške parne kopeli. Skiti pa tulijo od veselja nad to paro. "Pomponij Mela, ki je okoli leta 40. po Kr. napisal zemljepis z zanimivimi narodopisnimi vložki, pa pravi o Trakih, ki so bivali v današnji Bolgariji in Macedoniji: "Vina tam ne poznajo povsod, pač pa mečejo pri pojedinah na ogenj, okoli katerega sedijo, neka semena; dim, ki se dviga iz njih, povzroča pri ljudeh naši vinjenosti podobno veselje." Od istega naroda ve povedati Plutarh, ki je živel od l. 46-120 po Kr., tole: "Ob reki Hebrun — to je današnja Marica — raste neka trava, ki ji trgajo Traki vršičke. Te polagajo po svojih pojedinah na ogenj. Dim, ki se razvija, vdihavajo, da jih omami, nato pa trdno zaspijo."

Ta poročila kažejo na to, da so neki narodi že pred 2000 leti cenili dim tlečih rastlinskih delov kot dražilo, ki je vzbujalo veselost, in kot mamilo, ki je uspavalo. Verjetno je, da so v vseh omenjenih primerih za to uporabljali konopljo, torej tudi tam, kjer se ta rastlina ne omenja izrecno; saj jo kadijo še sedaj zlasti mohamedanski narodi, ki imenujejo to kadilo hašiš, to je zelišče. Zanimivo je, da so sredi Evrope, pri Berlinu, pred nekaj desetletji našli glinasto posodo z ostanki konoplje iz takoimenovane hallstatske dobe, to je iz dobe okoli l. 500 pr. Kr., iz teh ostankov sklepajo, da so tudi tam uporabljali konopljo kot kadilno sredstvo. Podobno so izkopali posodo s konopljinimi ostanki iz okopa, ki je obdajal staro slovansko trdnjavo Ščečin ob ustju Odre. Stari Slovani so torej tudi že bili kadilci."

Uživanje dima je bilo torej znano že davno preden se je razširil običaj kajenja tobaka. Verjetno je celo, da je v prejšnjih časih služilo kajenju celo več kadil, kot bi si upali trditi danes, ko zgodovina kajenja še ni tako raziskana. O severoameriških Indijancih n. pr. vemo, da so uporabljali za kajenje kaj mnogovrstne rastline, n. pr. liste in skorje vrbe, notranjo skorjo in liste drena, liste medvedove hrušice, skorjo dobrovite, liste gabra, liste in skorjo borovnice in še druge. Značilno je, da vsebujejo vse te rastline mnogo črešlovine. Kadili pa so severni Amerikanci te rastline, oziroma rastlinske dele iz pip in zdi se, da so imeli ta običaj že dolgo prej, preden so se seznanili s kajenjem tobaka. Na mnogih krajih Severne Amerike so namreč starinoslovci izkopali pipe, ki so tisoč in še več let starejše od pip iz dobe odkritja Amerike; nekako segajo celo v predzgodovinsko dobo.

Kadilna pipa je torej bistveno starejša od kajenja tobaka. Verjetno je, da je pri preseljevanjih ki so zanesla nekatera severoameriška indijanska plemena daleč na jug, potovala z njimi tudi pipa. V Srednji Ameriki so se skromni severnjaki seznanili z aromatičnim tobakom; pipa pa je kot taka zopet potovala z juga proti severu. Prebivalci zahodnoindijskih otokov in vzhodne južnoameriške obale pipe po odkritju Amerike dejanski niso poznali. Vsa poročila iz tiste dobe pripovedujejo, da so tamošnji domačini kadili tobak le v obliki nekakšne cigare; zvijali so liste v trden zvitek, ki so ga časih še obdajali z ovitkom iz koruznih listov. Indijanci so ga časih še obdajali z ovitkom iz listov. Indijanci so tak zvitek imenovali "tabago". Neki italijanski potovalec, ki je bival v letih 1541-1555 na Antiljah in tudi na srednjeameriški celini, poroča, da so Indijanci tobačno rastlino tudi sadili in jo kultivirali.

Ko so prišli Španci v Ameriko, so se kaj kmalu privadili kajenju. Najprej so kadili bolniki, ki so s tem skušali omamiti svoje bolečine, kmalu pa se je kajenje priljubilo tudi zdravim, tako da so Španci navsezadnje pričeli tobačno rastlino gojiti. Sčasoma so odkrili najboljše vrste tobaka in jih še izboljšali. Ob koncu 16. stoletja so že na vseh Antiljah in na Trinidadu obstajale cvetoče španske tobačne plantaže. Od tod so kmalu nato zlasti španski, angleški in nizozemski mornarji zanesli običaj kajenja tobaka tudi v Evropo.

C. C.

G. RIKLIN:

"INTURISTI"

Stari mojster Ivan Terentjevič, (ki si ga nisem sam izmislil), mi je svoj čas povedal nekoliko ljubeznjivih zgodbic iz svojega življenja.

V svojih zapiskih sem ohranil pripovedovanje Ivana Terentjeviča o nekem njegovem doživljaju na potovanju:

— Dobil sem vozni listek, da se odpeljem na jug zavoljo oddiha in da si popravim zdravje.

Vlak je odpeljal ob dveh popoldne.

Pridem v vagon in položim kovčeg na gornjo polico. Vidim: v kupeju je pet mladeničev.

Oblečeni so vam pa tile mladci kakor na slikah. Beli ovratniki, hlače zlikane, nizki čevlji se jim kar blešče.

Prislùhnem — ne pogovarjajo se po naše. To je nekakšno narečje, ki drobi zobe, po vsaki peti besedi pa tisti "olrajt!" Kar nisem se mogel domisliti, kaj neki to pomeni.

Hudo je s teboj — sem pomislil — Ivan Terentjevič! Padel si v vagon med tujce. Ne moreš se ne pogovoriti, ne pokramljati . . .

Pa rečem sprevodniku:

— Povej mi, golobček, kakšna gospoda pa je to?

— Tujci, — mi reče, — Angleži. Nu, če naj povem po rusko, — inturisti.

— Ali po naše ne znajo črhniti?

— Niti z nogo v zob! Samo tistile majhni bledičnik si kar koli izmisli in izblebeče — prava komedija!

Vrnem se v kupe, sedem na svoje mesto in ravnodušno gledam skozi okno. Pa se obrne k meni tisti bledikavi inturist, mahlja kakor vsi tujci z roko in pravi:

— Mister, kak poživajt in kamo-tamo idajt?

Da kratko povem, razpletel se je zanimiv pogovor. Jaz ga razumem takole do polovice, on pa mene še manj. Druga četvorica Angležev naju pogleduje, ne zloga ne razume, vendar se spodobno smehljajo. Kdaj pa kdaj jim reče bledičnik to ali ono po svoje, oni pa v odgovor kimajo z glavami in pritrjujejo: "Olrajt!"

Peljemo se mimo velike tovarne. Bledičnik nekam zanimivo pogleduje skozi okno. Potem se obrne k meni in me vpraša:

— Mister, kakšna je ta tovarna?

I, pa sem mu povedal!

— Tu izdelujejo otroške igračke, — sem odgovoril. — Konjičke s kraguljčki . . .

Nato smo prešli na politična vprašanja. In tu sem jih pričel klati s Chamberlainom.

Da povem po pravici, pozabil sem že na vso diplomacijo in jo tako zavozil, da sem se komaj obvladal. In ko sem vse povedal, mi je pri srcu odleglo. Sedem in si po svoji stari navadi mrmram pesmico pod nos.

Belolasec se spet obrne k meni:

— Mister, spevajte ruske pesmi!

Lahko, sem pomislil. Naj le zvedo, kakšne pesmi mi prepevamo. Odkašljal sem si in začel:

"Če bo jutri vojna, in sovrag napade, če na nas se zgrne mračna sila . . ."

Nisem še končal, ko so moji inturisti poprijeli v zboru:

"Kot en mož sovjetsko ljudstvo vstane, borba za svobodo se bo bila!"

Jaz sem kar zinil. Ti vragovi so se pa smejali.

— Oprostite, dedek! — so rekli. — Mi smo se nekoliko pošalili. Stahonovci smo in delamo v veliki tovarni. Potujemo na dopust. In ker se v krožku učimo angleščine, smo sklenili, da se bomo vso pot urili in govorili samo po angleško. Saj niste hudi na nas?

Nu, le kako bi se bil mogel jeziti!

— Olrajt, fantje! — sem rekel.

Unije ne smejo prispevati v politične kampanje

V svrho, da se zatre neodvisno politično kampanjo v unijah, so agenti zvezne policijske službe (FBI) prišli v urade raznih levičarskih unij v New Yorku, da preiščejo, ali in pa koliko so prispevale v razne politične akcije od 1946 dalje. Namen tega navala na napredne unije je — pravi Saul Mills, načelnik unijskega odbora za izvolitev Henryja Wallacea—da se v unijah zatre gibanje za tretjo politično stranko.

"PROLETAREC"

je v novi Jugoslaviji dobrodošel list.

V prejšnji je bil prepovedan.

Naročite ga svojcem. Stane $3.50 za celo leto. Pol leta $2.

Naročite ga čitalnicam ter bralnim društvom v vaših rodnih krajih.

V starem kraju tudi žele, da jim naročite

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

Stane za stari kraj $1.65. Z lanskim letnikom pošljemo oba za $3. Dve knjigi za tri dolarje. Tiskovni urad slovenske vlade želi, da pošljemo ljudem tam čimveč izvodov Proletarca in Družinskega koledarja

Ne odlašajte! Pošljite naročilo takoj!

Iz SANSovega urada

3424 W. 26th St., Chicago 23, Ill.

Za povečanje SANSa

Odkar je bila ustanovljena naša organizacija pred petimi leti, nismo vodili nikakih javnih kampanj za pridobivanje novih članov ali članic ali za ustanavljanje novih podružnic. Le tu in tem smo povabili našo širšo javnost, naše organizacije in društva, da se nam pridružijo ter moralno in gmotno podprejo nesebično delo, ki ga SANS vrši od vsega začetka v korist nas samih v Ameriki in v korist naših bratov in sester preko morja. V veliki večini so člani prostovoljno pristopili v naše podružnice in isto velja za večino društev in drugih ustanov.

Danes pa so se razmere veliko spremenile, čaka nas ogromno delo, ki ga je naložila organizaciji njena druga konvencija in delo, ki ga zahtevajo vedno spreminjajoče se razmere. Vedno večje delo pa zahteva večjo in močnejšo organizacijo, zahteva živahnejšo razgibanost naših članov, zahteva čim večje število novih sil in moči. Vsled tega je izvrševalni odbor SANSa na svoji seji dne 17. januarja odločil, da se v mesecih marec in april vrši **članska kampanja**, katere naloga naj bi bila doseči omenjene cilje. Dolžnost vsake podružnice, vsakega sedanjega člana in članice SANSa je, da v omenjenih dveh mesecih pomaga povečati naše vrste v novimi **rednimi, podpornimi in častnimi člani**, kakor tudi da se nagovori nekdanje člane in članice, da poravnajo svojo članarino.

SANSovi člani se delijo v tri skupine: a) redni člani, kojih članarina znaša najmanj $2 na leto; b) podporni člani, ki plačajo $5 ali več na leto, ter častni člani, ki prispevajo po $10 ali več za upravo. Med podporne in častne člane se sprejemajo tudi razna društva in organizirane skupine, ki pa same določijo višek svojega prispevka. Ta društva so tudi upravičena do svojega delegata na SANSovi konvenciji, ako vplačajo v medkonvenčni dobi ne manj kot $50 v pomoč te organizacije.

Pozivamo torej vse podružnice in člane, da se z veliko vnemo odzovejo klicu Izvrševalnega odbora ter **pričnejo kampanjo za nove člane in članice** v marcu in aprilu.

Smernice SANSa so znane, stremijo za kulturno zbližanje in prijateljstvo med Ameriko in Jugoslavijo, za bratstvo in edinost vseh narodnostnih skupin v Ameriki, posebno še slovanskih in jugoslovanskih, za polaganje pogojev v Ameriki in na svetu, ki bodo jamčili trajni mir ter demokratično sožitje vseh svobodoljubnih ljudstev. To so tudi pogoji za boljše in srečnejše življenje nas in naših otrok v Ameriki.

Ob enem apeliramo na naše podružnice, da še vedno sodelujejo v kampanji za obrambni fond, ki jo vodi SANSov **Narodni odbor za svoboden tisk.** Ne pozabimo, da je to naš odbor, ki ga je ustanovila zadnja konvencija, da pomaga našemu naprednemu tisku, ki ga hoče reakcija s tožbami in visokimi stroški uničiti. Naši listi so naše največje orožje. Ne dovolmo, da jih izgubimo!

Mirko G. Kuhel,
glavni tajnik.

O tem in onem iz Clevelanda

Prvič bi opozoril čitatelje tega lista, da bo tukajšnja podružnica SANSa št. 48 imela svojo običajno pomladansko prireditev dne 21. marca. Podan bo koncertni in varijetni program kot ga bolj po naše imenujemo. Sodelovala bodo vsa tukajšnja nam naklonjena pevska društva, Jadran, Slovan, Zarja in mlad. pev. zborček SDD. Druge točke bodo še vključene v ta program. S kratkim govorom nastopi Matt Petrovich. Za ples bodo skrbeli v zgornji dvorani Vadnalovi, v spodnji pa bratje Krištof. Po programu bo večerja in potem se razvije prosta zabava in ples. Polovični dobiček te prireditve gre v sklad za obrambo naših naprednih listov.

Torej ker je namen te priredbe dober, smo prepričani, da se boste našemu vabilu odzvali. Vršila se bo v SDD na Waterloo Rd. **Prične se ob 4. pop.**

Iz raznih poročil je razvidno, da je zadnje čase **Henry Wallace** in njegova tretja **stranka dobila velik razmah. To je saj razvidno** iz **burbonskega časopisja. Prišli so do spoznanja, da je Wallace** postal močno vpliven in markantna oseba kot kandidat za predsednika Zed. držav. Uvidevajo, da se zanj delavstvo in drugo navadno ljudstvo močno zanima in oprijema te novo osnovane stranke. Napadan je za komunista in za sopotnika komunistov. To je dobro znamenje. Vidi se, da imajo strah in bojazen pred njim. Naši tukajšnji demokrati trde, da vsak glas za Wallaceja bo glas za Tafta in da to ni zaželjivo. Kaj pa bi bilo razlike med Taftom in Trumanom? Nič! Ti dve stranki so le različni po imenu. V načelih sta si obe enaki. Slabše ne more biti ne pod enim in ne pod drugim. Oba bi gledala za izzivanje v tretjo svetovno vojno, posebno še v vojno proti slovanskim državam. Zato bo naša naloga, da bomo delali na to, da Wallace dobi čim več glasov. Inče se bi ameriško delavstvo dovolj zavedalo svojih volilnih dolžnosti, se lahko zgodi, da bo naš prihodnji predsednik Henry Wallace. Wallace sicer ni socialist, še manj pa kak komunist, kot ga titulira meščansko časopisje. Ampak mož je jasno povedal kje stoji glede vojne, to je, da on je za svetovni mir in je za kompromise. Dokler tega ne bomo dosegli, bomo vedno v "mrzli" vojni. Zato bo potrebno tudi med nami gledati na to, da se ustanove po naših naselbinah klubi, ki naj bi delali za Wallaceovo izvolitev.

Pri "A. D." so zacvilili na izjavo tukajšnjega društva "V boj" št. 53 SNPJ, češ, "kaj porečejo člani SNPJ." Vidi se, da jih je malce zabolelo, in so si morali dati duška z notiranjem. Torej, ko ste hoteli vedeti, kaj poreče članstvo SNPJ, dobivate na to odziv s tem, da držite roke proč!

V eni nedavnih njenih izdaj se radujejo, ko črpajo delno poročilo s seje glav. odbora SNPJ glede Prosvete in 'E." na gotova pogajanja za združenje. In se radujejo s tem ko pravijo, koliko deficita ima Prosveta letno z izdajanjem dnevnika itd. Prosveta in ne Enakopravnost ne dobivata subvencij od nikoder. Vzdržujeta se zgolj iz naročnine in oglasov. Tudi pri A. D. mogoče ne gre tako gladko. Vprašanje nastane, kako zmorejo oni vzdrževati list, ki ga nekaterim bivšim naročnikom pošiljajo leto in več kar takole za "boglonaj"? Na stotine takih naročnikov imajo, ki jim ga pošiljajo brezplačno. Kako morejo to vzdrževati, kje dobe dohodke?

Proletarec, Prosveta in Enakopravnost, ki pišejo pošteno in pravično, se vzdržujejo s svojimi iskrenimi naročniki. Oni tudi žele, da imajo naročen list, ki piše resnico, ne pa potvorbe in laži preko Trsta.

Dalje jih boli tudi ko sklad za obrambo našega časopisja tako lepo napreduje. Boli jih, ko smo dosegli tako lepo vsoto za otroško bolnico, in ker se ta naš zaveden rojak toliko žrtvuje za ohranitev vsega tega, ko pri njih ne gre tako gladko s prispevki kot bi oni radi. Zato so malce nevoščljivi. Boli, kaj ne? Pa saj ste pričeli s kampanjo za $25,000. Kaj boste pa vi s temi tisočaki? Ali jih boste res poslali v Rim, oziroma Vatikan? Sklad za O. B. vas nič kaj ne more skrbeti. Je še vedno v vladnih bondih in v bankah naložen. Šel pa bo v tisti namen, v čigar je bil zbran. Ker se tako radi izpotičete v to, in še v bivši milijonski sklad JRZ, kaj je bilo pa takrat z vašim skladom po prvi svetovni vojni? Zakaj tega ne poveste svojim čitateljem?

Eden vaših kolegov si tudi drži že nad pet let vsoto, ki je bila zbrana za Primorske rojake v njih rešitev. Ta vsota je tudi še danes "zmrznjena", in fant noče nič vedeti in ne poda nikakega poročila kaj je s tistim denarjem, ki smo ga prispevali za v namen osvoboditve Primorske. In ta je danes svobodna, pa bi krvavo potrebovala denar za razvoj svoje zaostale kulture. Poglejte malo več raje okrog sebe in potem 'futrajte' svoje čitatelje z resnico, ne z zavajanjem, zafrkavanjem in z lažmi, kot je vaš običaj.

J. F. Durn, tajnik SANS 48.

V SLOVENIJI so v prvem letu petletke že veliko dogradili, veliko razvalin nadomestili z novimi zgradbami, popravili ali pa zgradili nove jezove za električne centrale in sploh gradbena industrija napreduje z zamahom kot še nikoli prej po Slovenskem.

Razlike v potroških

Ameriško ljudstvo šteje nad 140 milijonov ljudi in ponaša se, da imamo tu boljše dohodke kot kjerkoli drugje. Kako jih trošimo? Tu je par podatkov:

V enem letu so Američani zapravili za alkoholne pijače osem milijard sedem sto milijonov dolarjev in le $2,500,000,000 v "dobrodelne" namene.

V stavkah na konjske dirke zapravijo šest milijard na leto in le dve in pol milijarde za šolstvo.

Tako bi se lahko naštevalo dolgo. N. pr., mi trošimo milijarde in milijarde zaradi zločincev, a prav malo pa za vzgajanje mladine, bivših vojakov in drugih ljudi, da ne bi postali kriminalci.

Indijska pripovedka o šahu

V zvezi z nastankom šaha je znana stara indijska pripovedka o zrnih in modrijanu Sizi ben Dahiru, ki je baje iznašel šah. Obstajajo tudi druge indijske pripovedke o nastanku šaha. Nekatere pripovedke je zabeležil stari perzijski pesnik Tirdusi (939-1020 l.) v svojem znanem epu 'Sahnameh", v katerem je opisana perzijska zgodovina od začetka sveta do propada Sasanidov.

Ena od teh indijskih pripovedk, ki jih je Firdusi zapisal v svoj ep, trdi, da so šah iznašli za tolažbo v dobi indijskega vladarja Por-a. To je bilo nekako pred 2400 leti. Vdova vladarja Pora je imela dva sina, od katerih je mlajši padel v neki bitki. Zaradi izgube svojega najmlajšega sina se mati ni mogla potolažiti. Razen tega so se v Indiji širile vesti, da je umor izvršil starejši brat z namenom, da bi si zagotovil oblast. "Povejte mi, kako je on umrl", je brezumno kričala. "Ako mi tega dovolj jasno ne prikažete, se bo moja duša od bolečin razpočila!"

Tedaj so se zbrali vsi modrijani Indije in napravili bojno polje podobno šahovski plošči. Postavili so dve armadi figur, ki so predstavljale vojsko. Neke figure so bile izdelane iz slonove kosti, druge pa iz ebanovine. Zatem so prikazali potek borbe in kako je padel njen najljubši sin. Žalostna vdova se je potolažila. Modrijanom je uspelo prepričati mater, da njen sin ni bil žrtev bratomora, temveč da je izgubil življenje v borbi s sovražnikom. Od tedaj je ona slonela dan in noč nad šahovsko desko in neumorno premeščala položaje borbe, v kateri je njen sin padel. Končno je tudi prenehala jesti. V žalostnih mislih in spominjanju na sina jo je, kakor pripoveduje stara pripovedka, našla in odnesla črna smrt.

Čeprav so Firdusijeve pripovedke o šahu stvarno samo fantastične pripovedke, vendar so dragocene za proučevanje zgodovine šaha. Perzijci so nazivali šah "čatrang", a kralj v igri je dobil ime "šah". Namesto današnje kraljice (dame), se je nekdaj imenovala figura "farzin". Trdnjava je bila "rukh", tekač "pil", konj "asp", kmetje "pijade".

Razen Firdusija, ki je moral proti koncu življenja zapustiti Perzijo in je umrl v pregnanstvu v Bagdadu, opisuje prastari indijski šah tudi arabski pisatelj Masudi. Nekateri rokopisi so na podlagi ustnih izročil ohranjeni tudi na otoku Javi. Preučeval jih je Aljehin, ko je bil na turneji na Daljnem Vzhodu. O tem raziskavanju je hotel napisati knjigo. Ni znano, če so po Aljehinovi smrti našli te rokopise. Na vsak način bi ta raziskovanja prinesla več jasnosti o vprašanju nastanka šaha.

Boj radi vere otrok, ki so izgubili dom

Roy in Rosetta Sharp v Morrisonu, Ill., imata pet mladoletnih otrok. Najmlajšemu je tri leta, najstarejšemu enajst. Leta 1946 sta se razporočila. Njen bivši mož je potem prestopil v katoliško cerkev in svoje otroke vzel iz protestantske sirotišnice ter jih dal v katoliško.

Njegova bivša žena se je obrnila na sodišče. Njena in njegova rodbina je protestantska skozi dolge generacije. Svoje otroke sta vzgajala v njuni protestantski veri. Ona zahteva, da ostanejo protestantje dokler ne odrastejo in se potem sami svobodno odločijo, dali hočejo pristopiti v kako drugo cerkev, ne pa da se jih vpiše v kako drugo cerkev siloma in se jim da novo vero brez da bi se tega zavedali.

Da-li so bili ob sprejemu v katoliško sirotišnico takoj krščeni tega v poročilu iz katerega to črpamo ni bilo pojasnjeno.

Nova knjiga o Jugoslaviji

The Silent People Speaks (Tiho ljudstvo govori) je naslov nove knjige o Jugoslaviji, ki jo je napisal poznani ameriški časnikar in radijski komentator Robert St. John. Lansko leto se je mudil devet mesecev v Jugoslaviji in proučeval razmere. Knjigo je napisal v Bohinjski Bistrici. Zanimala bo vse Amerikance, ki žele videti pravo sliko o razmerah v Jugoslaviji izpod peresa osebe, ki je imela priliko poznati obe Jugoslaviji — predaprilsko in kraljevino in sedanjo novo ljudsko republiko. Posebno pa bo zanimala Amerikance jugoslovanskega porekla. **Naroči se lahko v uradu SANSa, 3424 West 26th Street, Chicago 23, Ill.** (V Clevelandu tudi pri tajniku podružnice št. 39 v Slov. del. domu.) **Sansovi člani dobijo** pri naročilu poseben popust ($3.50), **drugače pa stane knjiga** $4.00.

Delitev sveta v dva sovražna si bloka se nadaljuje

(Nadaljevanje s 1. strani.)

nuditi vso drugo mogočo vojaško pomoč.

Ljudstvo seveda pri ten razpravah nima dosti besede. A ima pa jo — delavstvo namreč — v strokovnih organizacijah, v kooperativah in tudi v javnih zastopstvih. Zato je proti Marshallovemu planu veliko opozicije, čeprav mami vlade, bankirje, industrialne magnate in konservativne stranke z obljubo milijardnih dajatev.

Opozicija v kongresu

V zveznem kongresu je proti Marshallovemu načrtu več opozicije kot pa jo je pričakoval, dasi ni načelna. Republikanski senator Vandenberg iz Michigana podpira Marshallovo politiko stoodstotno. Toda nekateri republikanski senatorji hočejo, da se jim zagotovi, ali bo sedemnajst milijard ustavilo pohod komunizma, ali pa se dogodi kaj sličnega kot v Grčiji, kjer prvotne dajatve niso nič pomagale in je treba novih, pa še naše vojaštvo pošilja tja. Drugič, ti opozicionalci v kongresu in senatu zahtevajo, da se ne sme iz teh 17 milijard ali kolikor že jih bo koncem konca odobrenih, pomagati kaki vladi v "eksperimentiranju" s socializacijo. Oni bi najrajše, naj se pomaga privatnemu podjetništvu na noge. Za "socializem" na Angleškem, v Franciji ali kjerkoli, pa ne smemo potrošiti nobenega centa, ako smo zvesti "Trumanovi" doktrini.

Druga zahteva kritikov Marshallovega plana je, da moramo vsaki deželi, ki ji bomo pomagali, zabičiti, da ne sme pošiljati Rusiji ter njenim zaveznicam nikakršnih strojev ter drugega blaga, ki jim bi lahko služilo v vojne namene.

Ako bi se take določbe sprejele, bi morala Anglija svojo zelo ugodno trgovsko zvezo z Rusijo preklicati, enako z Jugoslavijo.

Vendar pa bo Marshallov načrt sprejet v bistvu kakor je bil prvotno predlagan. Oziroma se ga že izvaja, le dokončna vsota še ni odobrena.

Mudi se posebno radi Italije

Državni tajnik Marshall opoziciji zelo zameri, ker ve, da je prav tako protikomunistična kakor on. Pa mu načrt vendar zavlačuje. Opozarja jo, da je Francija in sedaj Italija še posebno v nevarnosti pred komunizmom. Torej pomagajmo čimprej! Kritiki pa ga vprašujejo, kaj, ako v Italiji levičarji vseeno zmagajo — kdo nam bo povrnil nji dane milijarde?

Tako je torej zapadna Evropa v gospodarskih krčih in politično povsem v negotovosti. Da-li bo Marshallov načrt kaj izdal ali ne, tega za gotovo niti Marshall sam ne more prerokovati.

Trumanova vlada je zabredla s svojo politiko v velike kaluže tudi na Kitajskem. V Grčiji ji gre skrajno slabo in v zagatah je radi Palestine.

Je pa odločno na delu, da izolira Rusijo ter njene zaveznice ter organizira ves ostali svet proti nji. Za mir je to jako pogubna politika.

Laško v Sloveniji dobilo nov gasilski dom.

Brigada prostovoljcev v Ljubljani kopije jarke za vodovodne cevi pri klavnici.

KOMENTARJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

temeljito tepena. Ampak prihodnjega novembra — če ne bodo "war mongerji" vojne prej zanetili, bodo v Angliji in drugje izprevideli, da ameriško ljudstvo ni v vojni histeriji pač pa le "interesi". Kajti milijone glasov bo oddanih za Wallacea in Glen Taylorja, ker delujeta za mir.

Lee Pressman je bil glavni pravnik eksekutive CIO. Je sposoben, slovit odvetnik in naprednjak. Ker se je večina odbora CIO z Murrayjem na čelu izrekla proti Wallaceu in novemu progresivnemu gibanju, je Lee Pressman službo pustil in agitira za Wallacea. Novi odvetnik CIO je Arthur J. Goldberg. Tudi on je znan in je bil doslej pravnik raznih illinoiskih unij. Najet je bil največ vsled svojega delovanja proti komunistom. Od kar je umrl Sidney Hillman, se je v CIO veliko spremenilo— "na desno" namreč, kot se je po Rooseveltovi smrti v ameriški vladi.

Sveta kongregacija (tvori jo 17 italijanskih kardinalov s papežem na čelu) je s svojo zapovedjo katoliškim volilcem dregnila v sršenovo gnezdo. Cerkev se boji v prihodnjih volitvah, ki bodo aprila, levičarske zmage, in ker jo je oplašil prevrat na Češkem in Slovaškem, bo storila vse v svoji moči, da klerikalizem in reakcija v Italiji ostane na krmilu. S tem pa je tudi vrgla s sebe krinko, da je ona duhovna, ne pa posvetna cerkev. Drug pritisk na volilce prihaja iz Amerike. Ameriška "dobrodelna" akcija v Italiji je v resnici političen pritisk v duhu "Trumanove doktrine". Drew Pearson, razni drugi komentarci v radiu, italijanski listi in italijanski duhovniki pa naganjajo "šest milijonov" Italijanov v Ameriki, da naj pišejo svojcem — da naj preplavijo vso Italijo s pismi o ameriški pomoči in o prijateljstvu Zed. držav do Italije. Italijanski cerkvenjaki in drugi nazadnjaki pa tukajšnje Italijane ob enem urgirajo, naj v pismih svojce tudi urgirajo ne glasovati za levičarje, ako si hočejo pomoč Zed. držav ohraniti. Ljudska fronta v Italiji ima torej v tem boju sovražnike ne samo v Vatikanu in v vseh cerkvah, temveč tudi v Zed. državah, v Argentini, v Franciji in sploh povsod kamor sega ameriški ter vatikanski vpliv.

Kje je Hitler? Prejskovalcem amer. časniške komisije v Monakovu je bivši nacijski zaupni letalec major Friedrich Mackensen dejal, da je Hitlerja in njegovo prijateljico Evo Braun spremil s protekcijskim letalom iz Berlina na Dansko predno je bil konec vojne. In da sta potem odšla v Španijo in nato v Argentino. Ker Hitlerjevega in Evinega trupla niso nikjer našli, je nastala legenda, da sta še živa. "Če je Hitler živ ali ne — za nas nacije še vedno živi," je dejal nedavno nek nadut nemški oficir zavezniški komisiji, ki preiskuje nacijske zločince. In ni pretiraval.

Nikola Dolapčijev je bil do 7. marca uposlen v bolgarskem poslaništvu v Londonu. Oziroma je bil bolgarski poslanik. Ker pa je služil dvega gospodarjema — špijonažo in propagando Angliji (in s tem Ameriki), na površju pa svoji deželi, ga je bolgarska vlada osumila in Nikola je uvidel — pa je "resigniral" in izjavil, da bo odslej deloval "za obnovitev svoboče in demokracije v svoji deželi". Naivne ljudi s takimi besedami lahko slepi. Toda v Bolgariji ni bilo ne svobode in ne demokracije, pač pa le slepo službovanje Nemčiji in med vojno je vladajoča klika podpirala Hitlerja in Bolgarijo njemu zasužnjila. Torej govoriti o 'obnovitvi" svobode in demokracije je slepilo in Dolapčijev bo moral odslej živeti ne od dveh plač ampak samo od tiste, ki jo je prejemal od nasprotnikov nove Bolgarije.

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravništvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije.

CALIFORNIA.
Fontana: John Pečnik.
Oakland: Anton Tomšič.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Leksan.

COLORADO.
Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Pueblo: John M. Stonich.
Walsenburg in okolica: Edward Tomšič.

ILLINOIS.
Chicago in okolica: Frank Bizjak, Joseph Oblak, Peter Verhovnik in Frank Zaitz.
La Salle in okolica: Anton Udovich in Leo Zevnik.
Springfield: Joseph Ovca in John Goršek.
Virden: Fr. Ilersich.
Waukegan-No. Chicago: Martin Judnich.

INDIANA.
Indianapolis: Mary Stroj.

KANSAS.
Arma: Anton Shular.
Arcadia: John Shular.
West Mineral: John Marolt.

MICHIGAN.
Detroit-Dearborn John Zornik, Joe Koršič.

MINNESOTA.
Buhl: Max Martz.
Chisholm: Frank Klun.
Duluth: John Kobi.
Ely: John Teran in Matt Praprotnik.

MISSOURI
St. Louis: John Spiller.

MONTANA.
Butte: Anton Zugel.
East Helena: Joseph Mihelich.
Red Lodge: K. Ersnožnik.

NEW JERSEY.
Elizabeth: Amelia Oblak.

NEW MEXICO
Gallup: Mary in Jennie Mariolek.

NEW YORK.
Gowanda. James Dekleva.

OHIO.
Akron-Barberton: Mike Kopach in Alois Ocepek.
Bridgeport in okolica: John Vitez.
Cleveland: John Krebel, Anton Jankovich in Frank Hribar.
Fairport Harbor: Lovrenc Bajc.
Girard: John Kosin in Andrew Krvina.
Lisbon-Power Point: Jacob Bergant.
Maple Heights: Frank Volkar.
Warren: Joseph Ječ.

PENNSYLVANIA.
Aliquippa: Geo. Smrekar.
Avella: Frank Bregar.
Carmichaels: Anton Zupančič.
Crafton-Moon Run: Jennie Jerala.
Canonsburg-Strabane: Jacob Pavčič.
Export: Jos. Britz.
Forest City: Anthony Drasler, Jr., Frank Leben.
Herminie: Anton Zornik.
Johnstown in okolica: Frank Cvetan.
Latrobe: John in Mary Fradel.
Houston: Louis Britz.
Library: Nick Triller.
Sharon: Joseph Cvelbar.
Potovalna zastopnika za Proletarca, Ameriški družinski koledar in Majski Glas za zapadno Penno Anton Zornik, Herminie, za Cambria in Somerset okraj pa Frank Cvetan, Johnstown.

WASHINGTON.
Seattle. Lucas Debeljak.

WEST VIRGINIA.
Elm Grove: Frank Koseta.
Star City: Lawrence Selak.
Thomas: Lenhart Werdinek.

WISCONSIN.
Milwaukee in West Allis: Louis Barborich.
Sheboygan: Frank Stih.
Willard: Matt Malnar.

WYOMING.
Kemmerer in okolica: John H. Krizsnik.
Rock Springs: Frank Remšta.

Ali že imate Ameriški družinski koledar 1948

Ako še ne, in če je vam nerodno iti na pošto, si ga lahko naročite po COD, to je, da ga plačate poštarju kadar vam ga dostavi na dom.

Izpolnite sledeči kupon, izrežite ga in ga dajte v kuverto na naš naslov:

PROLETAREC, 2301 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Cenjeni: Prosim pošljite mi Ameriški družinski koledar 1948 in vsoto bom plačal poštarju ko ga prejmem. Razumem, da me bo to stalo $1.71 za COD stroške. Poštnino pa plačate vi.

(Opomba.—Za vsak dolar, poslan po COD, je treba plačati pošti 15c in za M. O. 6c.)

Pošljite mi koledar na sledeči naslov:

IME .....

NASLOV .....

DRŽAVA .....

A Yugoslav Weekly Devoted to the Interest of the Workers
•
OFFICIAL ORGAN OF
J. S. F. and Its Educational Bureau

PROLETAREC

EDUCATION
ORGANIZATION
CO-OPERATIVE
COMMONWEALTH

NO. 2106. Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL., March 10, 1948. VOL. XLIII.

Once More, We're Asked to March Down The Road that Leads to World War

Knowland Would Restore Japan's Industrial Overlords Who Conspired with Militarists; MacArthur Files Sharp Dissent

For their own sakes the American people had better be thinking about three danger signs, all of which point the same way. They are:

1. As LABOR reported last week, Senator W. F. Knowland, wealthy California Republican, charged that Uncle Sam is promoting "socialism" in Japan, by breaking up the industrial and financial combines owned by a few rich "Zaibatsu" families in that country.

In other words, Knowland and the American Big Business interests he speaks for want to keep on top in Japan the same privileged few who misruled that country, enslaved its people and joined with the militarists in promoting war.

Knowland is wrong, replies General Douglas MacArthur, who is running Japan for Uncle Sam. MacArthur declares that, if we do not democratize that country's "feudal" industrial and land system, the Japanese people will do it themselves, by bloody revolution.

2. Secretary of the Treasury John W. Snyder, who is a banker, proposes that Uncle Sam reduce his taxes on profits which American business men make abroad, to encourage them to invest their money in foreign countries.

Snyder would also have the American government guarantee that, if our business men run into trouble abroad, they will get back their investments in good American dollars.

In short, Uncle Sam would take the risk, the business men would get the profits, and would pay little taxes on them.

Similarly, Senator Arthur H. Vandenberg, (Rep., Mich.) says that, under the Marshall plan, "the government of the United States will guarantee" that American business men can get back in dollars the money they invest abroad. Strong as he is, Uncle Sam can't afford to make such "guarantees." When a business man takes his dollars to a foreign land, he is always seeking higher profits than he can get at home. Therefore, he should be willing to take the rissk.

3. Senator Homer E. Capehart (Rep., Ind.), a wealthy business man, proposes "a world R.F.C. plan."

Under the scheme, Uncle Sam would set up an "international division" of the Reconstruction Finance Corporation. This new division would lend billions of the American people's dollars to "R.F.C.'s" created by each of the 16 "Marshall plan countries."

In turn, these European R.F.C.'s would lend our money to business men in those countries, and they would use the money to buy what they want from American industrialists.

The European R.F.C.'s, Capehart said, "would be prohibited from making any loans for the purpose of financing any government-operated industry or utility."

LABOR doesn't think we should consider such a fantastic proposal, but if we do why should we boycott some friendly country just because—for example—it wishes to build a TVA in one of its valleys?

Other disturbing signs point the same way. What they indicate is this:

American Big Business wants to resume its pre-war "international cartel" ties with the industrial and financial combines of Germany, Italy, Japan and other nations.

It was those industrialists and financiers who—with help from big American corporations—put Hitler and Mussolini in power, used the Japanese Emperor as their puppet, militarized their nations, destroyed trade unions and democracy, and plunged the world into bloody war. They'll do it again, if given the opportunity.

But, on the chance that they can make big money, some of our business tycoons are willing to once more march down the road which leads to war.

Is that what the "war to save democracy" was fought for? —LABOR, Washington, D. C.

Thirty-Five Years

What a tremendous difference 35 years can make.

Thirty-five years ago on March 4, President William Howard Taft, on his last day in office, signed the bill creating a separate Department of Labor. He laid down the basic job for this new department as follows:

"The purpose of the Department of Labor shall be to foster, promote and develop the welfare of the wage earners of the United States, to improve their working conditions, and to advance their opportunities for profitable employment."

Now turn the pages of history to the summer of 1947.

Another Taft, son of the former President, is the king pin in the Taft-Hartley act to circumscribe and hamstring labor, make it the tool of the bosses, of greed, and of peanut politicians.

The apple in this family fell quite far from the tree!—The Progressive Miner.

"Freedom" in Greece

The Americans have a word for it—"fascism."

The "it" is the Greek antistrike law, passed last December, which permits life sentences for strikers in "illegal" walkouts and death penalties for strike leaders.

Recently Pres. Murray wrote to Secy. of State George Marshall, strongly urging that the State Department voice the protest of American workers against the Greek law.

Murray said the anti-labor law, which makes even the Taft-Hartley law look like a pink-tea affair, is "completely inimical" to democracy, in Greece or anywhere else.

He charged that it's the sort of law to be expected of a fascist government; that "rightly or wrongly" many American workers have believed the law couldn't have been passed without an OK from the American mission in Greece; and that the strongest pressure should be placed on the Greek regime to repeal the law.

Ironical

The "Wall Street Journal," which is not very friendly to farmers, this week took an editorial poke at the idea that farm product prices have dropped too much.

The "Journal" points out that the market prices of wheat, corn, steers, hogs and cotton are all at least as high as a year ago, and in most cases considerably higher.

Moreover, the "Journal" says ironically, the prices of those major farm products are "only" two and one half to four times as high as they were in 1939.

Judges Scored

"Behind their black robes," a "shocking number" of judges are, "incompetents, idlers, tyrants, political hacks, knaves and bunglers," an article in a widely-read magazine charges recently.

The New York Bar Association protests that the writer gives an unfair picture of "the judiciary."

THE MARCH OF LABOR

It's Different When We Do It

Drew Pearson, the "Merry Go Round" columnist stated the other day that British diplomats are pressuring the United States to cease publicity about those secret documents which exposed the manner in which Soviet Russia and Nazi Germany were cooperating shortly before Hitler attacked Russia.

The reason for the British action, he said, is that Russia also has documents to prove that Britain did the same thing while Prime Minister Chamberlain was appeasing the fuehrer.

Our reaction to the information at this time is completely neutral because we knew it all the time. Anybody who lived at the time that Britain and France agreed to permit the Nazis to take over a section of Czechoslovakia—at a meeting which Russia was not asked to attend—should have known what was going on.

What does interest us, however, is the Pearson explanation. He says that Chamberlain was willing to play with the Nazis because he had stock in German war industries. And that interests us because it shows all who care to think about it that it was not patriotism, or human decency or democracy that mattered. It was profits—private profits—that determined the policies of capitalist Britain and her statesmen.

Of equal interest are the agreements that the late Franklin D. Roosevelt made with "Uncle Joe" Stalin, under which the latter was given a free hand in taking over lesser states that bordered Soviet Russia. That, too, was a secret agreement. But even today most Americans are not outraged by it. They're bothered only by the fact that Joe is collecting.

It seems to us that the thing that really matters with most people is not what is done, but who does it. And, strangely enough, it appears that we are more concerned with the sins and errors of other people's leaders than with the crimes and mistakes of our own head men.

Why is it that we cry to high heaven when the common people of other lands are duped and regimented by their politicians and so calmly accept regimentation at home? Perhaps the answer is that our opinions and our values are made for us by the publicity agents of a master class . . . and that, by the same token, the common people of America have never written either a political or a moral code of their own.

It's just too bad that "we, the people," don't concern ourselves more zealously about our own affairs—and understand that the chief enemy of any people are the exploiters of labor right within their homelands.—Reading Labor Advocate.

REFLECTIONS

By Raymond S. Hofses

MILLIONS OF AMERICANS are kidding themselves. When I make that statement I have in mind all and sundry who assert their faith in and desire for what they call "free" enterprise. They give lip service to what they call "free" enterprise, but in reality they hate it.

The hue and cry that has been raised about Big Steel's announcement of a $5-per-ton raise in the price of steel proves the point. Government action to "investigate" Big Steel's business policies proves it. We're lying; we don't want free enterprise. All we want is that OUR enterprise shall be free. We want the other fellow's enterprise to be controlled; we want the government to tell him what's what. From top to bottom, rich man, middle class and worker, everybody talks a lot about "free" enterprise but nobody is willing to accept the consequence of that kind of freedom.

• • •

IF I'M WRONG, why don't we shut up about the steel trust and the rest of the business enterprisers? The logic of our trust in economic "freedom" dictates that we recognize the fact that the way the steel business should be run is the way the people who own that business decide to run it.

If we believe in the law of supply and demand, why don't we combat price rises by simply withdrawing our patronage from the fellow who charges too much and buy from another fellow who sells cheaper?

The answer is that we don't believe in supply and demand either. Not really. We know that a few people control the supply and so, if our chief interest is the interest of consumers, we want the government to control the fellow who controls what we must demand. And we vote for the candidate who talks most convincingly about controlling the other fellow's business.

• • •

WHAT'S THE REASON! It is that enterprise has become monopolistic. Nobody can start a business in competition with the steel trust. Freedom to do that doesn't mean anything.

The same explanation applies to practically every other basic industry. All are controlled by a few people. The result is that—

So long as monopolistic enterprise is free the people will be slaves.

• • •

We see by the papers

A New Jersey judge has ruled that even if a husband drinks too much, that comes under the "for worse" part of the marriage contract and is not sufficient grounds for separation.

Advisory Master Robert Grosman of the Chancery Court at Newark, in denying a wife's petition for separate maintenance on grounds her husband drank too much, said, "Under the most ideal circumstances, each party to a marriage must overlook a great many thing."

• • •

Bedford, Pa., has resurrected a law, almost forgotten since its passage in 1872, which provides that the names of persons of "known intemperate habits" be posted in the community's taverns. The tavern owners are forbidden to sell drinks to such persons under penalty of a $25 fine, 30 days in jail, and possible suspension of their licenses.

Last week, the names of 5 women and 75 men "of known intemperate habits" were posted in each of Bedford's 11 taverns. Said Assistant Police Chief H. A. Clark: "We just decided we'd put up with these people long enough. We got tired of helping them home at night. If we brought them in and fined them, we were working a hardship on their families. This will work better."

(What this country needs is more tavern owners who have sense enough to adopt regulations of that type without police department pressure.)

• • •

The Grand Rapids, Mich., Ministerial Association wants the city police department to use a "drunkometer" when pressing charges involving drunkenness, as a "protection to the general public."

Says Methodist Minister K. R. Bisbee: "A drunkometer will prevent men from being hailed into court on intoxication charges when they are not drunk and at the same time will bring into court those 'actors' who can appear sober when under the influence of liquor."

A drunkometer measures the alcoholic content of the blood to determine the degree of intoxication. Some one ought to tell the Ministerial Association that the effect of an alcoholic beverage varies with the individual. Some people can get quite a load on with just one drink, yet one drink adds very little alcoholic content to the blood and so the drunkometer will show them to be cold sober. With others, the drunkometer will show a high alcoholic content, drunkenness in fact, when such is not the case.

• • •

Fifteen women, who described themselves as housewives and members of a bridge club, picketed New York's City Hall in protest against the Sharkey Bill pending before the City Council which would prohibit the serving of drinks to unescorted women in bars.

One of their placards read: "We Pay Taxes Unescorted; We Vote Unescorted; We Demand the Right to Enter Bars Unescorted."

Taxes

Total taxes now amount to "more than a dollar a day" for each person in the United States.

Uncle Sam gets 75 per cent of his revenues from income taxes. The states get 60 per cent of theirs from sales taxes, which hit the poor hardest. Local governments raise 80 per cent of their revenues by property taxes.

Those are some of the figures in a new report by the National Industrial Conference Board, an employers' organization.

THERE IS A conflict between business freedom and human freedom which Americans had better recognize and do something about.

If people want business to be free they must expect to be controlled.

If they want to be free they must control business.

There's no middle course. Unless the people take the necessary action to make the machines of production and distribution their slaves, they will be griping about the results of class control a century from now.

Neither is there any dodging of the issue. The bigger and more centralized industry becomes, the greater will be the amount of freedom that individuals will have to surrender.

Steel Steals a March

It reminded us of a three-act play—with the last act missing.

Act No. 1 got under way when the commodity market took a nose-dive and the radio and newspaper "experts" decided to declare a field day.

"This is it," we were told. "The old law of supply and demand has gone to work—just like we said it would. This is the beginning of a downward trend in prices."

Then the expected happened just as expected. The price break, the public was told, meant that the trade unions would no longer have reason to ask for wage increases.

Republican politicos began licking their chops. They had been vindicated, hadn't they? Events were beginning to prove that the NAM was right when it claimed everything would soon be lovely if OPA was killed.

The tempo of Act 1 began slowing down near the end, when some prices started going back up and the public began realizing that the overall cost of living had been affected only slightly.

Act No. 2, which hadn't been billed in advance, opened with a bang.

The steel industry suddenly upped prices again!

Those who thought they'd been running the show were flabbergasted. They started screaming, "You can't do this to us." They—along with President Truman and others—decided it was time to call the steel industry on the carpet and ask, "How come?"

Act 3 hasn't really begun yet—but we'll wager it will be a dandy and that the "experts" will come up with a perfectly simple explanation: "Organized labor was responsible for it all. Didn't it say it was going to ask for substantial wage increases?"

It, of course, will be ham acting at its worst, so don't be surprised if the public, burdened with a new price increase, seems inclined to boo instead of applaud.—The CIO News.

ON THE INDUSTRIAL BATTLEFRONT

Profits are sacret and mustn't be touched; they are just rewards of the risks that capital must take—that's the line workers get when they demand better pay. But how about the risks of the average worker? What protection does he get? Assistant Secretary of Labor John Kmetz charged that more American workers are "maimed and crippled each year than the number of GI's disabled during four full years of fighting." The startling disclosure revealed that during 1946 two million workers were totally or partially disabled at work and 16,500 were killed. The basic reason was the lack of adequate safety devices, necessary inspections, and over-all safety programs, that is, the neglect of management to take the necessary steps to make the jobs safe for their workers.

HANDLE WITH CARE

Agriculture is the "killer" industry; and the safest industry with the lowest accident frequency rate is, strange as it may seem, the explosives industry. Precisely because of the obvious dangers in the explosive field, suitable precautions are taken to provide safe working conditions. If extension safeguards were installed in other industries, the accident rate would also be cut down—but that would mean dipping into profits which of course are more sacret than human life and limb.

One of the reasons that reactionaries cited for the passage of the Taft-Hartley Law was the terrible loss of production due to strikes. Were that their real concern, they could have devoted themselves to the problem of reducing the man-days lost as a result of industrial accidents—such production loss exceeded by many times the toll of strikes.

"The Silent People Speak"

"If you are interested in the Yugoslavs, their mentality, ambitions and way of life, Robert St. John is the best man around to tell you all about them." So wrote M. W. Fodor, in the N. Y. Herald-Tribune Book Review, when he reviewed Mr. St. John's new book, The Silent People Speak (Doubleday & Co., Garden City, New York, $4).

Robert St. John's name is certainly well known to you. He was a crack AP correspondent in Yugoslavia during the war. You must have heard him on the air over NBC. As the Worcester Sunday Telegram said, he "happens to be a rare combination—accurate reporter of facts and a brilliant writer."

In 1941 St. John wrote "From the Land of Silent People" and New York critic Lewis Gannett called it "the best book to come out of the war." Now, in The Silent People Speak, he tells you about Yugoslavia five year later. It is a book you will want to read and talk about and own.

The Silent People Speak is the adventure - packed story of St. John's recent journey into every corner of postwar Yugoslavia—the story of the valiant people, their war-torn land, their shattering losses, their vast hopes for the future. Louis Adamic says that it makes you know the people of Yugoslavia.

St. John's book, just published, has already been extensively reviewed in newspapers and magazines from coast to coast. The Omaha World-Herald, for example, said. "Here is an opportunity to take a trip into the Balkans with an experienced reporter who loves the people of that much abused portion of the world." The Boston Herald added: "A full-scale, warm-hearted book . . . highly readable and thought-provoking."

Record Coal Production in 1947 is Something People Should Think Over

American coal miners have established a new peace-time production record of 677 millions tons—anthracite 57 million tons—bituminous 620 million tons or better (preliminary Bureau of Mines estimate 619 million tons), 67 million tons above 1946 bituminous production. Total 1947 production is only 7,500,000 tons (confined to anthracite) short of the 1944 wartime record of 684,500,000 tons.

In 1918 it required 615,305 miners to produce 579,386,000 tons of bituminous coal. Four hundred and six thousand miners, in 1947, produced 620 million tons, 41 million tons more coal with 209,305 fewer men, one-third less than were employed in 1918.

Corporations Pile Up Record Profits

International Harvester's Highest in History; U.S. Steel's Biggest Since 1929

Corporations continue to report record profits.

The International Harvester Company, which makes machines for farmers, discloses that its profits more than doubled from $22,326,000 in 1946 to $43,469,000 in 1947, the highest in its history.

The United States Steel Corporation, largest concern in its industry, reports its 1947 profits as $126,704,000, the highest since the boom year 1929.

Symptoms

A farmer drove into town to visit his doctor. "Doc," he said, "the first time you're out our way I wish you'd stop in and see my wife." "Is she sick?" asked the doctor. "No," replied the farmer, "not exactly, but yesterday morning she got up at the regular time, about 4 o'clock, milked the cows, got breakfast for the hands, done her housework, churned, and along about 10 o'clock at night she said she felt a bit tired. "I expect she needs a tonic or something."